

PŘÍRUČKA

Příprava vícejazyčných žáků na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka na střední školy

Příručka nejen pro pedagogy

Michaela Trtková, Karolina Kenderová

Příprava vícejazyčných žáků na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka na střední školy

Příručka nejen pro pedagogy

Autorky:	Michaela Trtková, Karolina Kenderová
Redakční příprava:	Jana Šámalová
Jazykové korektury:	Adéla Lapáčková
Grafický návrh publikace:	Libor Šejna
Sazba publikace:	Magnus I. s. r. o.

Publikace vznikla v rámci projektu Let's Grow! – Vocational Education Support System for Young Migrants.

THE VELUX FOUNDATIONS

VILLUM FONDEN × VELUX FONDEN

..META*~

..META Publishing

© META, o. p. s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání

Vydala META, o. p. s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání, Žerotínova 35, 130 00 Praha 3
2024

meta-ops.cz

inkluzivniskola.cz

doskolyspolecne.cz

ISBN 978-80-88171-50-8

Příprava vícejazyčných žáků na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka na střední školy

Příručka nejen pro pedagogy

2024

Předmluva

Milé čtenářky, milí čtenáři,

tato příručka vznikla za účelem pomoci jednak pedagogům při přípravě vícejazyčných žáků¹ na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka na střední školy a jednak s cílem podpořit žáky na cestě přípravou k přijímací zkoušce z českého jazyka na střední školu (dále v textu jako JPZ).

Každoročně se na střední školy hlásí tisíce žáků a žákyň devátých tříd, před kterými stojí výzva v podobě přijímací zkoušky.² Ta je výzvou nejen pro uchazeče o středoškolské vzdělávání, ale i pro nás pedagogy. Rozhodli jsme se proto vytvořit takovou příručku, která bude nápomocná oběma stranám. Koncepte publikace vychází ze zkušeností vyplývajících z organizace kurzů zaměřených přímo na přípravu vícejazyčných žáků a žákyň na JPZ a ze samotné podoby JPZ. Na základě její analýzy jsme sestavili jednotlivé kapitoly, které jsou pojmenovány podle typů úloh pravidelně se vyskytujících v didaktických testech (dále v textu jako DT). Řazení kapitol není náhodné – jednotlivé typy úloh jsou uspořádány v pořadí, které se osvědčilo na základě učební praxe. Pozornost je věnována také možné modifikaci přijímacího řízení pro vícejazyčné žáky – pohovor jako formy přijímací zkoušky. Každá kapitola tak přináší strategie a praktické tipy pro vyučující i žáky, jak s daným typem úloh pracovat ve výuce, při studiu i během samotného řešení didaktického testu. Žáci zde rovněž najdou odkazy na webové stránky a platformy, na kterých mohou učivo procvičovat.

Pod každou kapitolou příručky naleznete Nápadník – ten přináší vyučujícím tipy na didaktické hry a aktivity, jež mohou zařadit do svého vyučování. Materiály označené symbolem lze vytisknout, rozstříhat a rovnou použít.

Věříme, že vám bude publikace především oporou – pro vyučující metodickou, pro žáky a žákyně studijní, a usnadní tak plánování celé přípravy. Zároveň doufáme, že se tato příručka stane užitečným nástrojem ve vaší výuce, který podpoří kreativitu a aktivní zapojení žáků ve vyučování. Přejeme vám, aby se vaše snaha odrazila v úspěšných výsledcích – pedagogických i těch studijních. Hodně štěstí a radosti z učení!

¹ V příručce pracujeme s termínem „vícejazyční žáci“ – zdůrazňuje jejich potenciál a neupozorňuje na jejich odlišný původ a mateřský jazyk.

² Podle dat od CERMATu jsou patrné jasné rozdíly mezi úspěšností českých a vícejazyčných žáků: 70 % českých žáků bylo přijato buď na svou zvolenou školu, nebo na školu s vyšší prioritou, zatímco u vícejazyčných žáků se jedná o pouhých 46 % takto úspěšných.

Obsah

Předmluva	4
Obsah	5
1. Zásady a doporučení pro přípravu vícejazyčných žáků na JPZ	6
1.1 Já jako vyučující	8
1.2 Já jako žák	10
Nápadník s praktickými tipy na didaktické hry a aktivity do výuky	15
Nápadník pro 1. kapitulu	15
2. Práce s gramatickou chybou	17
2.1 Uzavřená úloha s výběrem odpovědí – hledání jedné (ne)správné možnosti	18
2.2 Uzavřená dichotomická úloha – ano/ne	19
2.3 Otevřená úloha se stručnou odpovědí produkční	20
Nápadník pro 2. kapitulu	22
3. Analýza a práce s textem	40
Nápadník pro 3. kapitulu	44
4. Analýza a práce s uměleckým textem	48
Nápadník pro 4. kapitulu	52
5. Uspořádací typy úloh	58
Nápadník pro 5. kapitulu	61
6. Přiřazovací typy úloh	65
Nápadník pro 6. kapitulu	69
7. Úlohy otevřené se stručnou odpovědí produkční	75
Nápadník pro 7. kapitulu	80
8. Pohovor jako forma přijímacího řízení na SŠ pro vícejazyčné žáky	98
Nápadník pro 8. kapitulu	103
Přílohy – další aktivity k přípravě na JPZ vhodné do výuky	112
Závěr	115

doporučení k aktivitám na základě naší praxe

tipy pro žáky a vyučující

uvození ukázek úloh z didaktických testů

aktivity, které je třeba vystřihnout

doporučené online zdroje, prokliky v textu jsou zvýrazněné podtržením

1.

Zásady a doporučení pro přípravu vícejazyčných žáků na JPZ

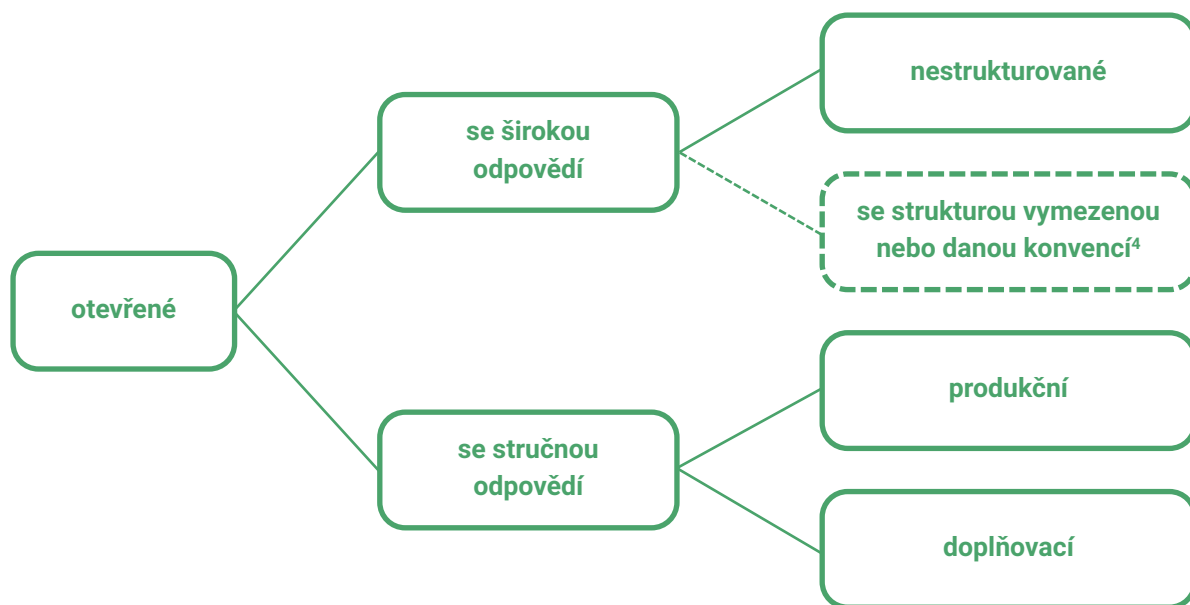
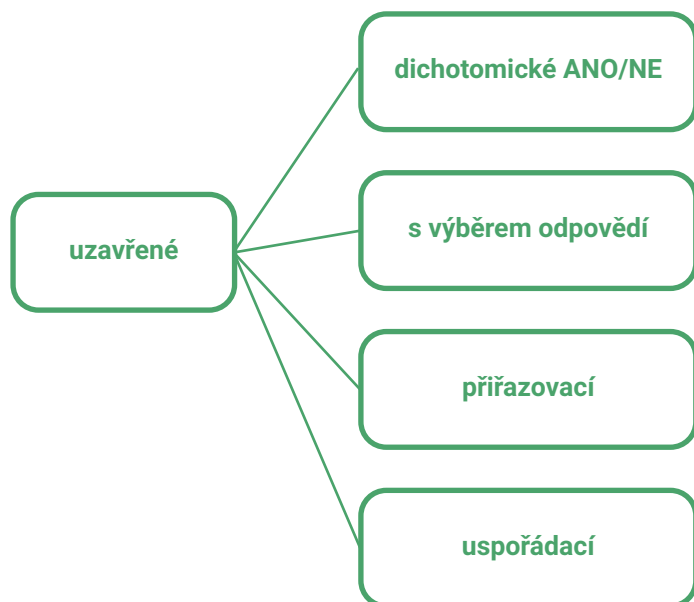
Než se začneme věnovat konkrétním typům úloh vyskytujících se v přijímací zkoušce z českého jazyka, vymezíme a objasníme zásady, které bychom během přípravy vícejazyčných žáků na jednotnou přijímací zkoušku neměli opomenout. První kapitola reflektuje činnost dvou stran, jež do samotné přípravy vstupují – pedagogů a pedagožek jako garantů, zprostředkovatelů informací a průvodců samotnou přípravou žáků na jedné straně, na straně druhé žáků a žákyň jako aktivních účastníků cíleně a systematicky rozvíjejících své znalosti s ohledem na probírané učivo. Je třeba zdůraznit, že pedagogy zde nepovažujeme za zprostředkovatele znalostí v tradičním smyslu transmisivní pedagogiky, ale za „zprostředkovatele aktuálních informací“ týkajících se jednotných přijímacích zkoušek v daném roce.

Přijímací zkouška z matematiky i českého jazyka je realizována formou didaktického testu. Chráska (2016, s. 178)³ charakterizuje didaktický test jako „zkoušku, která se orientuje na objektivní zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob.“ V perspektivě této příručky se jedná o uchazeče o středoškolské vzdělávání, kteří mají ukončenou povinnou školní docházku a hlásí se na střední školu v ČR. Didaktický test z českého jazyka má svou specifickou podobu, jelikož obsahuje ucelený systém různých typů úloh (viz diagram), jimž věnujeme pozornost v dalších kapitolách.

³ Chráska, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu* (2. vyd.). Grada

Konstrukce didaktického testu – typy testových úloh

⁴ V DT se tento typ úloh nevyskytuje.

1.1 Já jako vyučující

Jak už bylo zmíněno v předmluvě, zásady a konkrétní tipy vycházejí přímo z edukační praxe kurzů zaměřených na přípravu vícejazyčných žáků na JPZ, což zajišťuje jejich maximální relevanci a praktickou využitelnost v dalších takto zaměřených kurzech či podobně orientovaných typech vyučování.

Přípravná fáze kurzu

Před samotnou realizací kurzu či vyučování bychom měli myslet na technické a organizační náležitosti, jež jsou pro tento typ výuky naprosto zásadní a jsou předpokladem fungujících a kvalitních hodin. Konkrétně se jedná o **tematický plán**, ve kterém se pokusíme rozvrhnout alespoň předběžnou koncepci a obsahové zaměření kurzu. Tento plán bude do budoucna sloužit jako základní orientační nástroj (jakési „vodítko“), podle něž se budeme řídit při vyhodnocování dosažených dlouhodobých cílů stanovených na začátku. Během sestavování tematického plánu zohledňujeme, jaké učivo je pro vícejazyčné žáky a žákyně zvládnutelné s ohledem na jazykovou úroveň skupiny (v případě, že vzděláváme ve skupině pouze vícejazyčné žáky). V případě heterogenní skupiny (vícejazyční žáci a žáci s češtinou jako mateřským jazykem) volíme pro vícejazyčné žáky a žákyně jiné učební materiály zohledňující jejich jazykovou úroveň.

Během plánování kurzu bychom neměli opomenout celkovou náročnost požadovaných cílů a kritérií a přispůsobit tomu jednak délku trvání jedné výukové lekce, jednak **celkovou časovou dotaci kurzu**. V praxi se ukázalo, že ideální frekvence lekcí je dvakrát týdně 90 minut po dobu minimálně půl roku.

Při výuce vícejazyčných žáků a jejich přípravě na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka je zcela zásadní **zmapovat a následně zohlednit jejich jazykové kompetence** a celkovou jazykovou úroveň. Toto se neděje jen na začátku kurzu (například pomocí vstupního testu), ale také pravidelně během jeho průběhu. Jedině tak lze adekvátně posoudit pokrok ve výuce a správně vyhodnocovat dosahování stanovených cílů kurzu. Vstupní test nám sice umožní utvořit si prvotní představu o jazykové úrovni žáků a žákyň, avšak až po několika lekcích jsme schopni zhodnotit, do jaké míry lze s nimi látku probírat, ba dokonce jaké oblasti můžeme úplně vynechat.

Během koncipování tematického plánu se tedy jednak řídíme časovou dotací kurzu, jednak jej sestavujeme s ohledem na specifika skupiny (jazyková úroveň žáků, heterogenita skupiny apod.). V této fázi rovněž provádíme **obsahovou analýzu učiva**. Obsahová analýza učiva je systematický přístup, který rozděluje celkové učivo na menší, spravovatelné části, aby bylo možné pochopit snadněji jeho obsah. Zároveň ji provádíme za účelem nastavení takové náročnosti učiva, jež je pro vzdělávanou skupinu optimální. Selektace učiva, tedy to, jak moc jdeme v učivu do hloubky a na co se zaměříme, implicitně souvisí s hledáním kompromisu mezi jazykovou úrovní žáků a obsahem didaktického testu z českého jazyka. **Individuální přístup** ke každé skupině žáků je proto nesmírně důležitý.

Hledání „zlaté střední cesty“ ve výběru učiva se ukázalo být jedním ze specifíků výuky a přípravy vícejazyčných žáků a žákyň na jednotné přijímací zkoušky z českého jazyka na střední školy. Celý kurz je svázán náročností požadovaných cílů, kterých by měli žáci po jeho absolvování dosáhnout. Vícejazyční žáci se musí připravovat ještě intenzivněji, jelikož čeština, jazyk jednotné přijímací zkoušky jako prostředek i předmět testování, není jejich mateřštinou. Proto jsou nároky kladené jak na ně, tak na toho, kdo jejich přípravu na JPZ vede, extrémně vysoké.

Příprava jednotlivých lekcí

Důležitá související problematika ve vztahu k přípravě žáků je samotná **metodická příprava na jednotlivé vyučovací jednotky**. Jako každé vyučování i toto vyžaduje promyšlený, byť stručný, plán jednotlivých lekcí vytvářený ve vztahu k probíranému učivu a krátkodobým i dlouhodobým cílům kurzu, přičemž se orientujeme podle předem stanoveného tematického plánu. Neměli bychom opomíjet metodicko-organizační hledisko

výuky, je třeba adekvátně volit výukové metody a využívat širokospektrální učební materiály a pomůcky (např. pracovní listy, výukové kartičky aj.).

Při práci se skupinou žáků s různou jazykovou a znalostní úrovní se z edukační praxe ukázalo jako efektivní aplikovat ve vyučování **konstruktivistický přístup založený na evokaci, uvědomění a reflexi**. První fáze – evokace – spočívá především v motivaci žáků směrem k předloženému tématu. Každý jedinec si vybavuje, co už o daném tématu ví, a pracuje se svými předchozími znalostmi. Zároveň úvodní část výuky využíváme k opakování předchozího učiva. Ve druhé fázi dochází k uvědomění, kdy se žáci seznamují s novými informacemi. Hlavním cílem této fáze je udržet jejich zájem o téma a podporovat jejich vnímání, což je klíčové pro rozšíření předchozích znalostí novými informacemi. V závěrečné fázi – reflexi – dochází ke shrnutí a přetvoření původních znalostních schémat. Výhoda tohoto učebního modelu spočívá v jeho adaptovatelnosti na jakékoliv probírané učivo.

Během jednotlivých fází je vhodné využívat **skupinové uspořádání či práci ve dvojicích**, která posiluje pozitivní vzájemnou závislost ve skupině. Skupinová výuka je jednak efektivní z hlediska dosahování stanovených cílů společnými silami a jednak podporuje vzájemnou komunikaci mezi žáky. Pokud se účastníci kurzu předem neznají, skupinová výuka je skvělým prostředkem pro vytváření a upevňování sociálních vazeb. Konkrétní tipy na aktivity a práci ve skupinách naleznete v Nápadníku.

Neměli bychom opomíjet ani **samostatnou práci**, během níž můžeme posoudit, do jaké míry jednotliví žáci danému učivu rozumí a jak ho zvládají. Individuální práci můžeme zkombinovat např. s prací ve dvojicích, kdy nejprve jedinec řeší úlohu samostatně a poté se může poradit a zkonzultovat řešení se spolužákem nebo spolužačkou sedícími vedle něj. Až potom následuje společná kontrola – promítnutí řešení na tabuli či postupná prezentace správného řešení. Souhrnně tuto aktivizační metodu můžeme nazvat **Think–Pair–Share** (žáci a žákyně nejprve přemýšlejí samostatně, pak diskutují své myšlenky s partnery a nakonec je sdílejí s celou třídou).

Pro shrnutí probíraného učiva je vhodné zařazovat do výuky **práci s online platformami**, jako je Quizizz, Kahoot, Wordwall aj. Obsluha těchto vzdělávacích platforem je snadná. Pokud si nechcete vytvářet přímo vlastní soutěžní kvíz či aktivitu, můžete využít nabídku již připravených učebních materiálů, kvízů či her. Doporučujeme však jejich obsah pečlivě zkontrolovat, abyste se vyhnuli případným chybám či zbytečným chytákům. Tyto digitální vzdělávací nástroje zaručují rychlé a efektivní shrnutí učiva. Zároveň můžeme snadno monitorovat, v čem žáci chybují, a přizpůsobit tomu tak zpětnou vazbu či další dovysvětlení učiva.

Opakované monitorování se netýká jen vědomostí žáků, ale také naší pedagogické činnosti. Měli bychom průběžně vyhodnocovat dosažené dlouhodobé i krátkodobé cíle a pedagogickou činnost obecně. **Reflexe učební činnosti a sebereflexe** jsou klíčové nástroje, které napomáhají zvyšovat efektivitu celého vyučovacího procesu. Díky vlastní sebereflexi můžeme vyhodnotit své silné a slabé stránky a patřičně tomu uzpůsobit vedení lekcí. Návrh formuláře určený k sebereflexi naleznete v Nápadníku.

„Více očí více vidí“ – můžeme také poprosit jiného vyučujícího, aby do naší výuky přišel jako nezávislý pozorovatel. Může nám totiž poskytnout konstruktivní zpětnou vazbu na výuku, což pomůže identifikovat naše silné stránky i oblasti pro zlepšení. Vzájemná výměna nápadů a osvědčených postupů může obohatit výuku a zlepšit výsledky studentů.

O zpětnou vazbu bychom měli pravidelně žádat i naše žáky (např. pomocí krátkého online dotazníku). Během ní žáci zhodnotí průběh kurzu z obsahového hlediska a přístup vyučujícího. Výsledky zpětné vazby jsou velmi podnětným zdrojem informací, který napomáhá neustále vylepšovat koncepci vyučování a naše působení.

Volba střední školy a s ní spojené přijímací řízení může pro řadu uchazečů představovat zvýšenou stresovou zátěž. Na závěr tedy rozhodně nesmíme opomenout důležitost psychické podpory v průběhu celé přípravy na přijímací zkoušky. Kromě samotné přípravy je důležité s žáky diskutovat o výzvách, ale i možných rizicích spojených s dynamicky měnícím se světem práce. Konstruktivní diskuzí si tak mohou upevnit svá očekávání,

rozšířit obzory a svou vizi o střední škole projektovat do budoucího povolání, na které mohou pomoci výsledků diskuze nahlížet z více perspektiv.

Ne všichni žáci vědí, na jakou střední školu se chtějí hlásit, ba dokonce nemají představu ani o oboru, ke kterému by chtěli směřovat. V takovéto situaci je důležité žákům zvědomit, že je to naprosto přirozené a vše má svá řešení. Můžeme jim doporučit obrátit se na výchovného poradce, případně je odkázat na pedagogicko-psychologickou poradnu či jiné **odborné pracoviště** zaměřující se na kariérové poradenství. V každém případě je informujte o možnosti navštívit dny otevřených dveří, které střední školy pravidelně pořádají.

Psychická podpora je jednou z nejdůležitějších věcí, které žáci během přípravy na JPZ a při výběru střední školy potřebují. Buďme jim proto co nejvíce nápomocni během tohoto důležitého životního kroku.

Já jako vyučující:

- vypracuji tematický plán kurzu,
- zohledňuji celkovou časovou dotaci kurzu,
- zmapuji jazykové kompetence žáků a žákyň,
- provádím obsahovou analýzu učiva,
- přistupuji ke každé skupině individuálně a přizpůsobuji jí náročnost učiva,
- využívám promyšleně metodicko-organizační hledisko výuky,
- provádím sebereflexi a průběžně vyhodnocuji cíle kurzu,
- pracuji se zpětnou vazbou od žáků,
- diskutuji s žáky jejich volbu střední školy a jsem jim oporou po celou dobu přípravy na JPZ.

1.2 Já jako žák

Druhá podkapitola je věnována přímo vám – žákům a žákyním, kteří se hlásíte na střední školy a konáte tak jednotnou přijímací zkoušku z matematiky a českého jazyka. Rozhodování o výběru střední školy může být pro někoho snadné, zatímco pro jiného velmi obtížné – obě situace jsou naprosto v pořádku. Ať už jste v jakékoli fázi rozhodování, doporučujeme navštívit dny otevřených dveří (DOD). Tyto dny umožňují veřejnosti nahlédnout do škol, které jí jinak nejsou běžně přístupné. Můžete se seznámit s fungováním školy, nabízenými předměty, začátkem vyučování, stylem výuky a také s aktivitami, které škola poskytuje pro rozvoj studentů. Pro ty, kteří ještě nejsou rozhodnuti, jsou DOD ideální příležitostí pro získání více informací o konkrétní střední škole. Pro ty, kdo již mají jasno, je to naopak šance potvrdit svá očekávání. Před návštěvou si můžete vytvořit check-list otázek, které vás o škole zajímají, abyste na nic nezapomněli.

A co když vůbec nevíte, na jakou školu byste se chtěli hlásit, tím pádem jaké DOD navštívit? Nemusíte vůbec panikařit, vše má své řešení! Můžete se obrátit hned na několik osob či institucí zabývajících se kariérovým poradenstvím. V první řadě se jedná o výchovného poradce vaší základní školy. Můžete navštívit i školské poradenské pracoviště – pedagogicko-psychologickou poradnu, kde se na kariérové poradenství rovněž specializují, nebo se obrátit na soukromého kariérového kouče. Pomocníkem vám mohou být i online testy dostupné na webu Národního pedagogického institutu či na webu zkouskaosobnosti.cz. Výsledky online testů jsou pouze orientační, doporučujeme volbu střední školy zkonzultovat osobně s odborníkem.

Úspěšné zvládnutí přijímacích zkoušek je vstupenkou ke studiu na střední škole. Cílem následujících odstavců je uceleně poskytnout osvědčené rady a tipy, které vám pomohou na cestě průběžné přípravy na JPZ

a při samotném řešení didaktického testu. Kapitola pracuje s konkrétními názvy typů úloh, které se v didaktických testech každoročně objevují. Pokud by vám nebyl některý název úlohy jasný, nezoufejte – jednotlivé typy úloh naleznete dále v příručce jako samostatné názvy kapitol, kde je každému typu úloh věnována pozornost zvlášť.

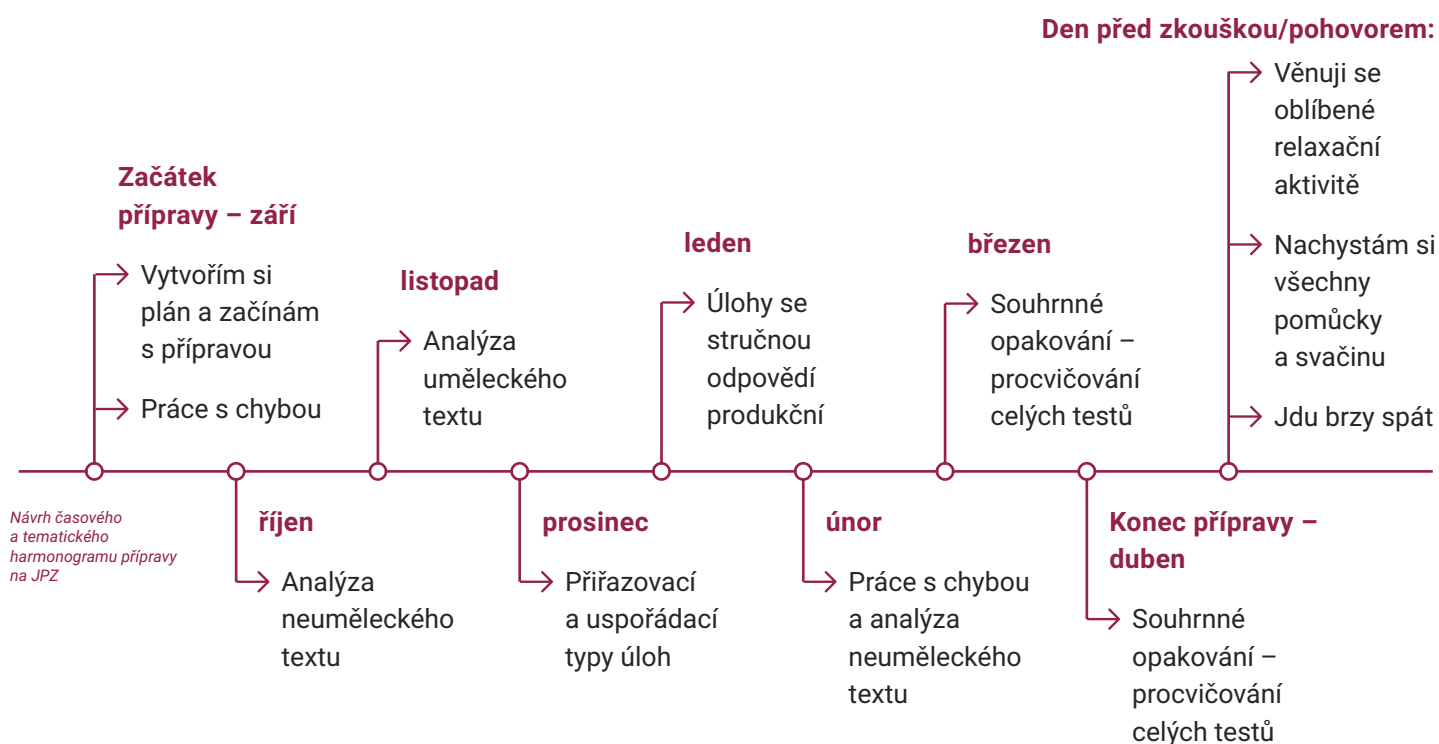
Legislativní náležitosti JPZ

Jelikož je přijímací řízení na střední školy zaštitěno legislativou (primárně školským zákonem v platném znění) a opatřeními Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, která se pravidelně aktualizují, je nutné **věnovat zvýšenou pozornost aktuálním změnám** týkajícím se jednotného přijímacího řízení. Ve školním roce 2023/2024 došlo k výrazné obměně, a to v počtu i způsobu podávání přihlášek. Nově můžete podat až 3 přihlášky elektronickou cestou (přes digitální přihlašovací systém, tzv. DiPSy), přičemž školy v přihlášce uvádíte dle vaší priority. Zároveň je s každým rokem stanoveno pochopitelně odlišné datum podávání přihlášek a konání řádných termínů a náhradního termínu JPZ. Platí, že všichni uchazeči mají 2 pokusy na psaní CERMAT testů (z českého jazyka i matematiky). Výsledky se započítávají z toho testu, který jste napsali lépe. Místo psaní testů určuje CERMAT (dozvíte se z pozvánek doručených nejpozději 14 dní před konáním zkoušky) s cílem minimalizovat zátěž uchazečů (nejbližší škola k místu bydliště) a rozptýlit je rovnoměrně.

Didaktický test z českého jazyka, jakožto forma jednotné přijímací zkoušky na střední školy, sestává ze 30 úloh, které jsou různě bodovány, celkově lze získat 50 bodů. Centrálně není určeno, jaký minimální počet bodů musíte získat, ale škola si může nějakou hranici stanovit sama. Na vyplnění testu je stanoven časový limit 60 minut, pokud však máte doporučení od pedagogicko-psychologické poradny, můžete mít i čas navíc nebo možnost použít překladový slovník. Nenechávejte ale kontakt s pedagogicko-psychologickou poradnou na poslední chvíli a nechte si nejlépe přímo ve vaší škole poradit, na kterou poradnu se obrátit.

Příprava na JPZ

Jednotné přijímací zkoušky mají sice pohyblivý termín konání, nicméně platí, že se každoročně konají v měsíci dubnu. Máte tedy dostatek prostoru na to si **systematicky zorganizovat čas**, který byste přípravě na JPZ měli věnovat. Klíčem k úspěchu je organizace a time management. Věřte, že pokud si celou přípravu rozfázujete, budete mít přehled, co jste si zopakovali, procvičili, a hned se budete cítit klidnější a jistější. Následující časová osa reprezentuje návrh rozfázování přípravy na JPZ z českého jazyka.

V jednotlivých měsících procvičíte všechny typy úloh, přičemž v březnu, tedy alespoň jeden měsíc před konáním JPZ, se budete věnovat komplexnímu opakování – procvičování celých didaktických testů. Pořadí, v jakém budete typy úloh procvičovat, je jen na vás. Časová osa znázorněná výše je pouze orientační, slouží pro lepší představu toho, jak si celou přípravu ideálně rozfázovat. Didaktické testy včetně klíče správných odpovědí⁵ a aktuálních informací k přijímacímu řízení naleznete na oficiálních webových stránkách CERMATu.⁶ V závěru kapitoly jsou uvedeny další tipy na webové stránky, platformy a portály, kde můžete češtinu procvičovat zábavnou formou.

Celková koncepce testu vyžaduje **systematické řešení úloh**. V následujících kapitolách se budeme věnovat jejich jednotlivým typům. Každé úloze předchází zadání, obecně proto platí, že nejdříve pozorně čteme zadání, až poté úlohu řešíme. Pozor si dávejte především na formulace „Vyber nesprávnou možnost“ – tedy na negaci v zadání.

Během příprav se přirozeně ukáže, které typy úloh vám nebudou činit větší potíže a u kterých se budete muset pozastavit. K těmto problémovým úlohám je vždy lepší se vrátit na konci po splnění ostatních úloh než ztrácet zbytečně mnoho času, který by vám mohl pak v závěru časového limitu chybět. Poctivou přípravou si tak vytváříte tzv. **kompensační strategie** – individuální mechanismy pro co nejefektivnější řešení testu.

Správné možnosti zaznamenáváte do záznamového archu, který k testovému zadání dostanete. Záznamový arch využívejte již během přípravy a řešení úloh, abyste si na něj zvykli. Máte v podstatě dvě možnosti, v jakém pořadí odpovědi zaznamenáte. Buď můžete po vypracování jedné úlohy ihned odpověď vyznačit do záznamového archu, nebo nejprve odpovědi označit do testového zadání (je povoleno do něj psát a dělat si poznámky) a po dokončení všech úloh odpovědi do záznamového archu zaznamenat najednou. Je doporučováno volit první variantu, jelikož se tak eliminuje riziko omylu – zaškrtnutí vámi vybrané možnosti např. v jiném řádku. Pokud byste nestihli vyřešit všechny úlohy, nikdy nenechávejte políčka v záznamovém archu prázdná a zkuste řešení úlohy prostě tipnout.

Výše popsané tipy, které se JPZ bezprostředně týkají, vychází z dlouhodobé praxe vyučování uchazečů o středoškolské vzdělávání. Na webu Inkluzivní školy rovněž najdete praktické rady, jak přistoupit k vyplňování didaktického testu. Tyto tipy jsou zpracovány ve vizuálním formátu letáku s názvem „Desatero tipů pro žáky, jak na didakták“. Přikládáme ho i níže k nahlédnutí.

⁵ <https://prijimacky.ceremat.cz/menu/testova-zadani-k-procvicovani/testova-zadani-v-pdf/ctyrylete-obory-cesky-jazyk-a-literatura>

⁶ <https://prijimacky.ceremat.cz/menu/jednotna-prijimaci-zkouska>

Následující kapitoly vás provedou vaší cestou k úspěšnému zvládnutí jednotné přijímací zkoušky z českého jazyka. Vězte, že už „jen“ tím, že držíte ve svých rukách tuto příručku, jste udělali krok kupředu.

DESÁTERO TIPŮ, jak na didakták

1. Vždy si **ČTU** jako první **OTÁZKU**. Až pak se vracím k textu (musím ho číst celý?).
2. Dávám velký pozor, **NA CO SE MĚ VLASTNĚ PTAJÍ**. Když je otázka složitá, zkusím si ji převést na jednodušší.
3. Hledám vždy ve **SPRÁVNÉ ČÁSTI TEXTU**.
4. Když odpověď nevím, neztrácím čas a **JDU DÁL**. Později se k ní vrátím.
5. Používám **VYLUČOVACÍ METODU** (škrtám si, co určitě není správná odpověď).
6. U otevřených otázek píšu jen **PŘESNÝ POČET SLOV**, který po mně chtějí.
7. Zná se a vím, co mi jde a jak rychle. Takže **SI ZVOLÍM VLASTNÍ POSTUP**, který mi vyhovuje.
8. Dělán si **POZNÁMKY** do testového sešitu tak, aby mi **NEPŘEKÁŽELY**.
9. Aspoň dvakrát si zkontroluji, že jsem **ZAŠKRTNUL/A SPRÁVNÉ POLE** v záznamovém archu.
10. Když mi už nezbývá čas, všechny volné odpovědi **TIPUJI** (nenechám žádné pole nezaškrtnuté).

A hlavně:

NEPANIKAŘÍM	Je to hodně textu, hodně otázek a málo času – ale já vím, co mě v testu čeká.
DÝCHÁM	To je nejlepší na zklidnění nervů...
MÁM REÁLNÁ OČEKÁVÁNÍ	Nejspíš se mi nepovede mít správně 100 %. Pro splnění mi ale stačí 44 %, tedy alespoň 22 bodů z 50.
VĚŘÍM SI	Zvládnou to! Možná na první pokus. Ale když se mi to nepovede, mám ještě 2 pokusy ;-)

Já jako žák:

- sleduji aktuální informace týkající se JPZ,
- organizuji si pečlivě svůj čas na přípravu,
- začínám s přípravou včas,
- připravuji se pravidelně,
- řeším úlohy systematicky,
- nebojím se říci si o pomoc.

Tipy na digitální zdroje, kde si můžete procvičit češtinu / které můžete využít při výuce:

- [Wordwall](#)
- [Quizizz](#)
- [Kahoot](#)
- [Pravopisně.cz](#)
- [Gramar.in](#)
- [Umímečesky.cz](#)
- [Trénuj a uč se \(TAU – CERMAT\)](#)
- [LIVEWORKSHEETS](#)
- [Eductify.com](#)

Nápadník s praktickými tipy na didaktické hry a aktivity do výuky

V Nápadníku, který je umístěn za každou kapitolou, najdete praktické tipy na didaktické aktivity a hry. Aktivity souvisejí s tematickým zaměřením jednotlivých kapitol, tj. s jednotlivými druhy testových úloh, a proto je lze využít s ohledem na aktuálně probírané učivo. Stačí přiložené materiály promítnout na tabuli, popř. vytisknout, rozstříhat a můžete je ihned ve výuce použít.

Cílem didaktických her je jednak aktivizovat žáky, jednak podpořit jejich kreativní myšlení, rozvíjet spolupráci a komunikaci mezi nimi a zároveň usnadnit osvojení učiva prostřednictvím zábavných a interaktivních metod.

Většina aktivit je koncipovaná jako práce ve skupinách či ve dvojicích. Je tedy zapotřebí:

- uvážlivě sestavit týmy (skupiny) – nakombinovat žáky s různými jazykovými úrovněmi,
- kontrolovat, zda se všichni žáci při skupinové práci zapojují,
- ujistit se, že všichni žáci rozumí instrukcím,
- hlídat, aby žáci ve skupinách nepodváděli.

V případě kompetitivního uspořádání aktivit, kdy žáci soutěží mezi sebou, je můžete motivovat odměnou. Začleňování odměn do výuky s sebou nese řadu benefitů. Odměny mohou žáky motivovat k lepšímu výkonu, zvyšují jejich sebedůvěru a upevňují žádoucí chování, jako je spolupráce, disciplína nebo pečlivé plnění úkolů. Zároveň mohou odměny posílit vztah mezi vyučujícím a žáky, protože žáci vidí, že jejich snaha a úsilí jsou oceňovány. Jaká forma odměn je ale ta pravá? Záleží to jednak na vás, jednak na prostředí, ve kterém výuka probíhá. Ve školním prostředí můžete zvolit odměnu pomocí + či malé 1 a stanovit, že např. za pět malých 1 je jedna velká, která se zapíše do žákovské knížky, nebo upřednostnit formu sladké odměny v podobě bonbonu. Nezapomínejte, že je důležité odměňovat spravedlivě. V opačném případě by jakákoliv forma odměny mohla mít protichůdný efekt.

Nápadník pro 1. kapitolu

Sebereflexe a reflexe vyučovací činnosti – formulář

Formulář naleznete ve dvou verzích – prázdnou si můžete vytisknout a podle potřeby vyplnit, vyplněná ukazuje, jak na to a k jakým konkrétním závěrům nás sebereflexe může dovést. Pokud s danou skupinou či specifickým typem kurzu začínáte, je vhodné si formulář stručně vyplnit po každé lekci, abyste si pro sebe postupně pojmenovali osvědčené postupy. Přemýšlíte-li nad tím, co v lekci fungovalo, zaměřujte se hlavně na to, co jste iniciovali vy jako vyučující a jaké konkrétní kroky jste v tom udělali. Např. to, že žáky něco bavilo, je sice pěkné, ale zkuste být konkrétní – proč je to bavilo? Jaké podmínky jste připravili pro to, aby to bylo zábavné? Při vyplňování začínajte skutečně od neutrálního popisu, pokračujte přes pozitiva a na možnosti zlepšení se zaměřte až na konci. Pomáhá to vybudovat solidní základ a skrz tento sebekoučovací formulář sám se sebou komunikovat spíše jako s dobrým parťákem než s úhlavním nepřítelem. V momentě, kdy analyzujete výukové zádrhele, snažte se pečlivě odlišit, co jste mohli ovlivnit a které okolnosti jsou zkrátka mimo váš dosah.

Lekce:	Co bylo cílem lekce?	Žáci umějí... / Žáci se seznámili s... / Žáci dovedou...		
	Jaké byly části lekce?	Warm-up:	Hlavní téma:	Závěr:
POZITIVA	Co v lekci fungovalo a proč?			
	Která aktivita má ideální poměr lektorská energie a příprava vs. efekt?			
PROSTOR PRO ZLEPŠENÍ	Objevil se v lekci nějaký zádrhel?			
	Proč k zádrhelu došlo?			
PLÁN	Akční krok na příště – eliminuji to, co je nefunkční, a zařazuji osvědčené.			

Lekce:	Co bylo cílem lekce?	Žáci umějí seřadit text a popsat použité prostředky textové návaznosti. Postupně se seznamují s různými českými frazémy. Ty, které si osvojili, dokážou použít ve větě.		
	Jaké byly části lekce?	Warm-up: Řazení jednotlivých odstavců příběhu	Hlavní téma: Prostředky textové návaznosti – teorie	Závěr: Vyhledání ustálených slovních spojení v textu a popis
POZITIVA	Co v lekci fungovalo a proč?	Skvěle fungovala úvodní práce ve skupinách. Podařilo se mi je vyváženě rozdělit. Žáci měli hodně energie, a tak jim vyhovovalo kompetitivní uspořádání, které jsem podpořila povzbuzováním a drobnou nápovědou.		
	Která aktivita má ideální poměr lektorská energie a příprava vs. efekt?	Osvědčilo se vyhledávat ustálená slovní spojení v textu. S textem bychom pracovali tak či onak a díky tomu se opravdu využil na maximum.		
PROSTOR PRO ZLEPŠENÍ	Objevil se v lekci nějaký zádrhel?	Na začátku nás všechny trochu rušily pozdní příchody. Ve druhé polovině teoretické části začala část třídy ztrácet koncentraci – někteří žáci rušili a jiní usínali.		
	Proč k zádrhelu došlo?	Žáci přejíždí na kurz po vyučování a někdy jim ujede tramvaj. Výkladová část byla poměrně dlouhá, 25 minut, a frontálně vedená, proto vznikl prostor pro nepozornost a únavu.		
PLÁN	Akční krok na příště – eliminuji to, co je nefunkční, a zařazuji osvědčené.	Na úvod zařadím takové aktivity, při kterých nevdám, že se někdo přidá později, více se pokusím tím nerozčilovat, protože vím, že za to opozdílci nemůžou. Příště vložím i do výkladové prezentace aktivizační snímky, na nichž budou muset žáci něco najít, pojmenovat či vysvětlit. Pokud bude krize velká, budu mít v záloze i aktivitu, při níž se zvednou ze židlí.		

2.

Práce s gramatickou chybou

Práce s gramatickou chybou – do jisté míry diskutabilní problematika nejen v kontextu přípravy uchazečů o studium na JPZ, ale i v běžné výuce českého jazyka. V učební praxi se jedná o cvičení, ve kterém se záměrně vyskytují gramatické, popř. syntaktické chyby. Gramatika je velmi široká oblast jazyka, jejíž osvojení vyžaduje více času, a proto je nutné se jí věnovat hned na začátku přípravy.

V didaktických testech z ČJ se práce s gramatickou chybou vyskytuje nejčastěji v podobě:

- úlohy, která obsahuje pouze jednu správnou možnost,
- úlohy, ve které žák rozhoduje pomocí zaškrtnutí ANO/NE, zdali je možnost napsána pravopisně správně či nikoliv,
- textu, ve kterém žák hledá 4 slova s pravopisnou chybou a do záznamového archu píše jejich správnou podobu.

Jedná se o náročnější typy úloh, které vyžadují předchozí porozumění danému gramatickému okruhu. Nehodí se proto tento typ úloh zařazovat ve fázi, kdy s novým učivem začínáme, ale je vhodné jej spíše implementovat v rámci opakování gramatického celku.

A proč diskutabilní? V případech, kdy žáci a žákyně nemají gramatická pravidla řádně ukotvena a řeší tento typ cvičení, můžou si fixovat chybné varianty slov, jelikož jim činí obtíže chyby v textu najít. Na druhou stranu se jedná o typ úloh, které prověří jejich vědomosti v pravopisu komplexně, a nikoliv jen v podobě mechanického doplňování, např. i/y či jiných možností.

Jelikož se tyto úlohy v didaktických testech každoročně objevují, měli bychom je do příprav i běžné výuky pravidelně zařazovat, aby si žáci a žákyně na jejich specifickou podobu zvykli. „Zahrajte si na korektory,“ to by mohlo z vašich úst zaznít, abyste třídu k řešení cvičení motivovali. Celkově je příhodné práci s nimi pojmout hravou formou, abychom žáky hned na začátku neodradili uniformním řešením takto specifických úloh.

Obtížnost těchto typů úloh objevujících se v didaktických testech z ČJ spočívá především v tom, že se v nich vyskytují všechny pravopisné jevy **najednou**. Žáci se musí při řešení úlohy soustředit na velká a malá písmena, zdvojené souhlásky, shodu podmětu s přísudkem, vyjmenovaná slova, předpony s-/z-/vz- atd. V přípravě vícejazyčných žáků a žákyně se osvědčilo vyhradit si několik vyučovacích jednotek přímo na procvičování pravopisu a gramatických jevů, přičemž je probíráme **odděleně**. V příloze naleznete konkrétní tipy na didaktické hry a aktivity, které můžete do vyučování daného pravopisného celku zařadit.

2.1 Uzavřená úloha s výběrem odpovědí – hledání jedné (ne)správné možnosti

Při řešení uzavřené úlohy s výběrem odpovědí, kdy hledáme jednu (ne)správnou možnost, přiřazujeme v záznamovém archu křížek k písmenu, pod kterým si myslíme, že se skrývá (ne)správná možnost. Už v první kapitole jsme upozornili na důležitost pečlivého čtení zadání (označte pravopisně správně/nesprávně). V úloze č. 4 můžeme vidět kombinaci dvou pravopisných jevů – psaní skupin ě/je a skloňování zájmena já, v úloze č. 1 se jedná o kombinaci správného psaní skupin mě/mně a aplikaci pravidel pro psaní shody podmětu s přísudkem.

1 bod

4 Která z následujících vět je zapsána pravopisně správně?

- A) Její láskyplné obětí mě dojalo.
- B) Její láskyplné objetí mě dojalo.
- C) Její láskyplné obětí mně dojalo.
- D) Její láskyplné objetí mně dojalo.

Ukázka uzavřené úlohy (DT – 1. řádný termín, 2024, s. 3)⁷

1 bod

1 Která z následujících vět je zapsána pravopisně správně?

- A) Zapomětlivost a roztržitost našeho dědy nám způsobily nejedno překvapení.
- B) Zapomětlivost a roztržitost našeho dědy nám způsobily nejedno překvapení.
- C) Zapomnětlivost a roztržitost našeho dědy nám způsobily nejedno překvapení.
- D) Zapomnětlivost a roztržitost našeho dědy nám způsobily nejedno překvapení.

Ukázka uzavřené úlohy (DT – 1. řádný termín, 2023, s. 2)⁸

⁷ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/CJL_2024_9A_TS.pdf (řešení: B)

⁸ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: D)

2.2 Uzavřená dichotomická úloha – ano/ne

Druhým typem uzavřených úloh je úloha za 2 body, ve které **přirazu**jeme křížek k možnosti A/N na základě toho, zdali se jedná o pravopisně správnou (A) či nesprávnou (N) větu. V podúloze 12.2 se jedná o nesprávné užití shody podmětu s přísudkem a v podúloze 12.4 o chybně užitou předponu. V případě tří správně vyřešených podúloh lze získat jeden bod, za dvě a méně správně vyřešených podúloh je cvičení hodnoceno nula body.

max. 2 body

12 Rozhodněte o každém z následujících souvětí, zda je zapsáno pravopisně správně (A), nebo ne (N).

	A	N
12.1 Oblouha se zatáhla tmavými mraky a vzápětí se spustilo krupobití.	☐	☐
12.2 Městem se šířily poplašné zprávy, které jeho obyvatele dost zaskočili.	☐	☐
12.3 O víkendu společně pojedeme na výlet do Čáslavi, kde žijí tatínkovi vzdálení příbuzní.	☐	☐
12.4 Obě hlavní role ve filmu, který vyprávěl o setkání matky se stracenou dcerou, ztvárnily známé herečky.	☐	☐

Ukázka uzavřené úlohy (DT – 1. řádný termín, 2024, s. 5)⁹

⁹ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/CJL_2024_9A_TS.pdf (řešení: ANO, NE, ANO, NE)

2.3 Otevřená úloha se stručnou odpovědí produkční

V případě práce s gramatickou chybou se v DT také setkáme s otevřenou úlohou se stručnou odpovědí produkční. Jedná se o text, který se objevuje v závěrečné části testu. Úkolem je vyhledat 4 slova zapsaná s pravopisnou chybou a do záznamového archu je napsat pravopisně správně.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 18

Minulý týden se davy lidí vydaly do pražských Holešovic, kde se konal již 27. ročník veletrhu Svět knihy. Tato čtyřdenní událost je nejvýznamějším svátkem literatury v České republice. Celé akci, na niž jako obvykle přijaly pozvání výrazné literární osobnosti, vévodily knižní novinky z Itálie.

V rámci autorských čtení se návštěvníci mohli seznámit s různými spisovateli. Jednou z letošních hvězd byla kanadská autorka napínavých detektivek. Její oddaní fanoušci ji nadšeně vítali. Knižní veletrh, s nímž je spjatý bohatý doprovodný program, se však nezaměřuje jen na dospělé. Zajímavými aktivitami se organizátoři snaží dosáhnout toho, aby se stále nesnižovaly počty dětských čtenářů. Čtení přece pozitivně ovlivňuje jak představivost, tak šíří slovní zásoby.

Letošní veletrh návštěvníkům tradičně nabídl smysluplně strávený čas, další ročník přivítá velké i malé knihomoli na jaře příštího roku.

max. 4 body

18 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Podtržené výrazy jsou zapsány správně.

Ohebná slova zapište bezchybně ve stejném tvaru, ve kterém jsou užitá v textu.

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Ukázka otevřené úlohy se stručnou odpovědí produkční (DT – 1. řádný termín, 2023, s. 7)¹⁰

Tento typ úloh je z této kategorie bezpochyby nejnáročnější – žáci a žákyně musí udělat několik dílčích kroků, aby úlohu vyřešili. Nejprve se musí s textem seznámit během prvního čtení, během něhož se snaží „zachytávat“ chybně napsaná slova. Ve většině případů se žákům při prvním čtení všechny chyby nepodaří odhalit, a proto text musí přečíst znovu, ne-li opakovaně. Následně musí slova zapsat pravopisně správně. Opět zde narážíme na kombinaci čtyř různých pravopisných jevů (pravopis skupin mě/mně, pravopis předpon s-/z-, slovo cizího původu, koncovka podstatného jména).

¹⁰ https://prijimacky.cermat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: nejvýznamnějším, spjatý, tradičně, knihomoly)

Praktické tipy pro vyučující

- Pracujte pravidelně s úlohami, které jsou koncipovány jako „práce s gramatickou chybou“. Jedná se o náročný a specifický typ úloh, na které si žáci musí zvyknout již během vyučování.
- Nejprve s žáky, v rámci několika vyučovacích bloků, projděte jednotlivé pravopisné okruhy. Po každém okruhu zkuste do výuky zakomponovat přesně ty typy úloh zmíněné výše, které se v JPZ objevují. Úlohy koncipujte tak, že do nich zahrnete práci s gramatickou chybou související přímo s probraným tematickým okruhem.
- Zařazujte úlohy s cílem aktivizace žáků. Po probrání tematického pravopisného celku zařadte úlohu na začátek vyučování a motivujte žáky a žákyně kompetitivním uspořádáním – například kdo jako první odhalí 4 chyby v textu nebo naopak možnost zapsanou pravopisně správně, získá odměnu.

Praktické tipy pro žáky

- Při řešení úloh, ve kterých se má opravovat gramatická chyba, **postupujte selektivně** – uvědomte si, kde všude se může gramatická chyba objevit, a podtrhněte ta slova, kterých by se chyba mohla týkat. Předem se rozhodněte, jakým způsobem budete podtrhávat slova, u kterých jste si jisti, že jsou zapsána chybně, a slova, o nichž chcete ještě popřemýšlet. Důkladná analýza vám pomůže rozklíčovat případné chyby.

Např. v souvětí: Slušně jsem pozdravila manželovy bývalé kolegy, oni mi ale neodpověděli.

Následně se ptejte sami sebe:

- *pozdravila* (Je to, nebo není vyjmenované slovo / příbuzné slovo ke slovu vyjmenovanému?),
 - *manželovy* (Je to podstatné jméno, nebo přídavné jméno přivlastňovací? V jakém je slovo pádě?),
 - *bývalé* (Je to, nebo není vyjmenované slovo / příbuzné slovo ke slovu vyjmenovanému?),
 - *kolegy* (Co je to za rod a vzor? Kolega bez kolegy jako...),
 - *mi* (Mně jako jedné osobě, nebo my všichni?),
 - *neodpověděli* (Jaký je ve větě podmět?).
- Při řešení úloh, ve kterých se musíte rozhodnout, zdali je možnost zapsána pravopisně správně, postupujte rovněž selektivně. U CERMAT testů je zcela běžné, že všechna souvětí mohou být zapsána pravopisně správně/špatně nebo pouze jedno bude zapsáno správně. Nenechte se tím rozhodit a zaškrtněte A/N dle vaší předchozí analýzy chyb, nikoliv dle intuice či pocitu, že všechna zaškrtnutá A „vypadají divně“, a proto musíte nějakou odpověď změnit.

Nápadník pro 2. kapitolu

Měkké a tvrdé souhlásky: Křížovka

Metodický list pro vyučující

Cíl aktivity	Cílem aktivity je upevnění nabytých znalostí o měkkých a tvrdých souhláskách z předešlých hodin. Aktivita cílí jednak na procvičení pravidel pro psaní i/y, jednak je zaměřena na porozumění krátkému zadání v křížovce a na správné přiřazení pojmů. Ve skupinovém uspořádání ve výuce se žáci a žákyně učí spolupracovat a posiluje se tak pozitivní vzájemná závislost ve třídním kolektivu.
Pomůcky	výuková prezentace, rozstříhané kartičky, pracovní list – křížovka, popř. přehled měkkých a tvrdých souhlásek, psací potřeby
Časový rámec	30 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce, práce s pojmy – přiřazování
Rozvíjené oblasti	komunikační, sociální, kognitivní

Popis aktivity

1. Žáci pracují ve skupinách (3–4 osoby) či ve dvojicích (záleží na velikosti třídy). Aktivitě předchází krátké zopakování pravidel pro psaní i/y po měkkých a tvrdých souhláskách.
2. Vyučující následně každé skupině rozdává sadu kartiček a žáci přímo do nich doplňují i/y. Po vyplnění následuje společná kontrola. Vyučující promítá prezentaci s jednotlivými kartičkami – jeden snímek = jedna kartička, probíhá společná kontrola, příp. upřesnění významu daných slov.
3. Vyučující každému rozdává pracovní list – křížovku. Žáci dopisují do jednotlivých políček daná slova (= slova z kartiček) dle instrukcí v křížovce.
4. Následuje společná kontrola, shrnutí učiva a zpětná vazba (co se povedlo, náročnost aktivity...).

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Po první společné kontrole (doplňování i/y) se ujistěte, že všichni rozumí slovům na kartičkách, příp. ujasněte a přibližte jejich význam.
- Poskytněte do skupin/dvojic přehled měkkých a tvrdých souhlásek.

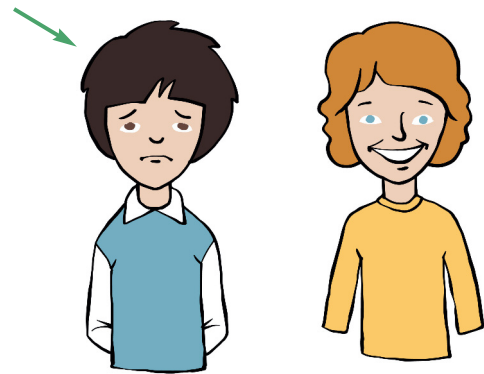
UČ_TEL

POČ_TAČ

Ž_DLE

SMUTN_

SLAN_

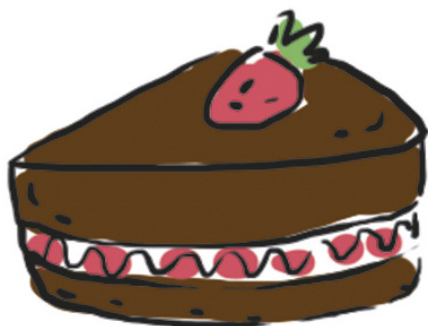
SEŠ_T

Č_ _ST

KOŠ_ _LE

SLADK_ _

K_ _SELÝ

PONOŽK_ _

Křížovka – měkké a tvrdé souhlásky

1.	█							1. osoba, která vyučuje žáky
2.			█					2. druh elektroniky
3.		█						3. druh nábytku, na kterém sedíme
4.				█				4. opak veselý
5.	█							5. opak sladký
6.		█						6. školní pomůcky na psaní poznámek
7.	█							7. aktivita s knihou nebo novinami – sloveso
8.							█	8. horní část oblečení s knoflíky a límečkem
9.	█							9. opak slaný
10.	█							10. chuť citronu
11.							█	11. párová část oděvu nošená na nohou

Křížovka – měkké a tvrdé souhlásky (řešení)

1.	u	č	i	t	e	l	
2.	p	o	č	í	t	a	č
3.	ž	i	d	l	e		
4.	s	m	u	t	n	ý	
5.	s	l	a	n	ý		
6.	s	e	š	i	t	y	
7.	č	í	s	t			
8.	k	o	š	i	l	e	
9.	s	l	a	d	k	ý	
10.	k	y	s	e	l	ý	
11.	p	o	n	o	ž	k	y

Tajenka: učit se česky

1. osoba, která vyučuje žáky (učitel)
2. druh elektroniky (počítač)
3. druh nábytku, na kterém sedíme (židle)
4. opak veselý (smutný)
5. opak sladký (slaný)
6. školní pomůcky na psaní poznámek (sešity)
7. aktivita s knihou nebo novinami – sloveso (číst)
8. horní část oblečení s knoflíky a límečkem (košile)
9. opak slaný (sladký)
10. chuť citronu (kyselý)
11. párová část oděvu nošená na nohou (ponožky)

Psaní předpon s-/z-/vz-: Tik tak

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je zopakovat učivo psaní předpon s-/z-/vz- za využití práce ve skupině/dvojicích.
Pomůcky	kartičky, časovač nebo stopky, psací potřeby
Časový rámec	15 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce, práce s kartičkami – přiřazování
Rozvíjené oblasti	komunikační, sociální, kognitivní, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žáci pracují ve skupinách (3–4 osoby) či ve dvojicích (záleží na počtu dětí ve třídě). Aktivitě předchází krátké zopakování pravidel pro psaní předpon s-/z-/vz-. 2. Vyučující stanoví časový limit (5 minut). Následně rozdává každé skupině sadu kartiček. Úkolem žáků je přiřadit slovní spojení ke správné předponě (např. předpona s-: shromáždění na návsí, směnit peníze, smazat tabuli...) v časovém limitu. 3. Společná kontrola – vyučující promítne na tabuli / rozdává správné řešení. 4. Skupina, která přiřadí nejvíce kartiček správně, vyhrává.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
→ Aktivitu je vhodné zařadit až za účelem kompletního zopakování učiva o psaní předpon s-/z-/vz-.

S	Z	VZ
__hořel papír	__kazil test	__planul oheň
__vázat dohromady	__mazat se blátem	__létnout letadlem
__bírat jahody	__červenat studem	__létl nad námi
__jel z kopce dolů	__jednal pořádek	__lykal a plakal
__bírat brambory	__běhlý v oboru	hrách __klíčil
__lepil papír	__lomil větev	__létnout do výše
kost __rostla	__hlédnout film	__pomenout si na něco
__padnout dolů	__bitý člověk s monoklem	__teklá povaha
__mazat tabuli	__práva od přítele	__tyčit prapor
__bil boudu pro psa	__tráta peněz	
__běhlý hlouček lidí	__hubnout kila	
__volat občany	__bledla závistí	
__míchat těsto	__bohatli	
__kamarádit se	__tloustl	
__volali poradu	__červenat jako rak	
__hromáždění na návsi	__pívat u táboráku	
__těžovat si na bolest	__měnit image	
__trávit léto u vody	dobrá __práva	
__počítat peníze	__tlumit světla	

S	Z	VZ
__počítat peníze	__tlumit světla	
__práva hradu		
__měnit peníze		
představení __končilo		
__balit si batoh		
__běračka na polévku		

Prázdná políčka můžete využít pro tvorbu dalších slovních spojení.

Psaní předpon s-/z-/vz-, vyjmenovaná slova: Aktivity

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je zopakovat psaní předpon s-/z-/vz- za využití práce ve skupině/dvojicích. Aktivitu lze využít i při opakování vyjmenovaných slov.
Pomůcky	kartičky s vynechanými předponami s-/z-/vz- (viz aktivita Tik tak výše), kartičky s vyjmenovanými slovy, stopky
Časový rámec	30–40 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce, práce s kartičkami
Rozvíjené oblasti	komunikační, sociální, kognitivní, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žáci pracují ve skupinách – týmech (4 osoby nebo sudý počet). Aktivitě předchází krátké zopakování pravidel pro daný pravopisný jev: psaní předpon s-/z-/vz- nebo vyjmenovaných slov. Vyučující na tabuli načrtne tabulku s názvy týmů (žáci si je určí sami) a prostor na zaznamenávání bodů. 2. Týmy soutěží proti sobě. Jeden hráč z týmu si nejprve vylosuje kartu (stačí napsat na papírky) pantomima/kreslení/popis a následně kartu se slovním spojením / se slovem (např. smazat tabuli, nábytek). Úkolem hráče je v limitu 90 sekund předvést/nakreslit/popsat dané slovní spojení zbytku týmu. V případě, že se mu to podaří a ostatní členové týmu pojem uhodnou, tým získává bod. Pokud je karta označená červeným puntíkem (vyučující předem karty označí), hádají všechny týmy. Ten tým, který pojem uhodne, získává bod. Bod v případě obou herních situací lze získat pouze tehdy, pokud hráči řeknou správně i předponu či doplní správně i/y. 3. Při popisu nelze použít kořen slova a slova příbuzná, při kreslení není dovoleno psát, při pantomimě mluvit. 4. Vyhrává ten tým, který získá nejvíce bodů.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Aktivitu je vhodné zařadit až za účelem kompletního zopakování pravopisu vyjmenovaných slov či psaní předpon s-/z-/vz-.
- Každá skupina může mít k dispozici přehled vyjmenovaných slov.

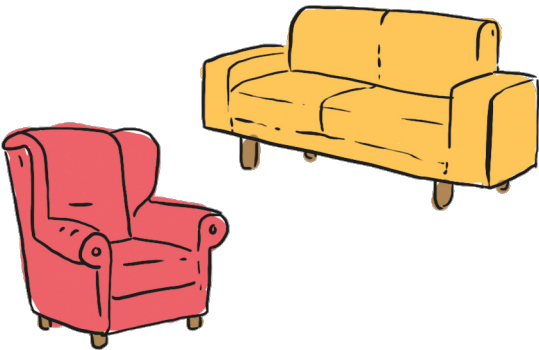
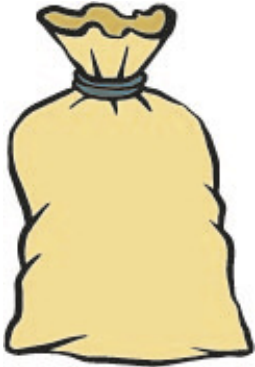

Přehled vyjmenovaných slov¹¹

Vyjmenovaná slova	
B	být, bydlet, obyvatel, byt, příbytek, nábytek, dobytek, zbytek, obyčej, bystrý, bylina, kobyla, býk, babyka, Bydžov, Příbyslav, Zbyněk
F	fyzika
L	slyšet, mlýn, blýskat se, polykat, plynout, plýtvat, vzlykat, lysý, lýko, lýtko, lyže, pelyněk, plyš, plytký, vlys, Volyně
M	my, mýt, myslet, mýlit se, hmyz, myš, hlemýžď, mýtit, zamykat, smýkat, dmýchat, chmýří, nachomýtnout se, mýto, mykat, mys, Litomyšl
P	pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, kopyto, klopýtat, třpytit se, zpytovat, pykat, pýr, pýřit se, čepýřit se, pyj
S	syn, sytý, sýr, syrový, sychravý, usychat, sýkora, sýček, sysel, syčet, sypat
V	vy, vysoký, výt, výskat, zvykat, žvýkat, vydra, výr, vyžle, povyk, výheň, cavyky, vyza, kavyl, slova s předponou vy-/vý-
Z	brzy, jazyk, nazývat (se)
zdroj: www.superia.cz	

¹¹ https://vyjmenovana-slova.superia.cz/k_vytisteni/

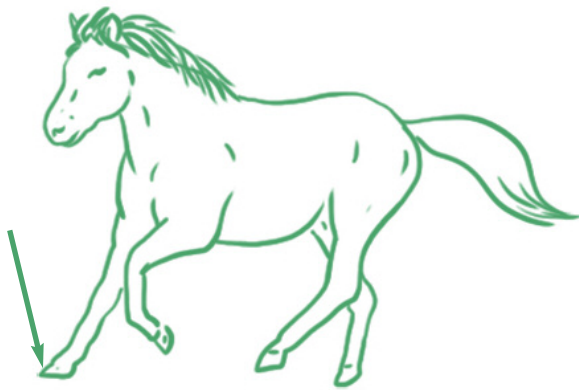

Popis/pantomima/kreslení

<p style="text-align: center;">NÁB_TEK</p> <ul style="list-style-type: none"> → vyjmenované slovo po „B“ → židle, stůl, gauč... jsou? 	<p style="text-align: center;">P_TEL</p> <ul style="list-style-type: none"> → vyjmenované slovo po „P“ → dávají se do něj brambory nebo odpadky → igelitový nebo jutový
<p style="text-align: center;">S_N</p> <ul style="list-style-type: none"> → vyjmenované slovo po „S“ → člen rodiny → opak dcera 	<p style="text-align: center;">ŽV_KAT</p> <ul style="list-style-type: none"> → vyjmenované slovo po „V“ → činnost při kousání → od tohoto slova název mentolové pochutiny
<p style="text-align: center;">JAZ_K</p> <ul style="list-style-type: none"> → vyjmenované slovo po „Z“ → máme ho v puse → rozeznáváme jím chuť 	<p style="text-align: center;">BL_SKAT SE</p> <ul style="list-style-type: none"> → vyjmenované slovo po „L“ → děje se to při bouřce

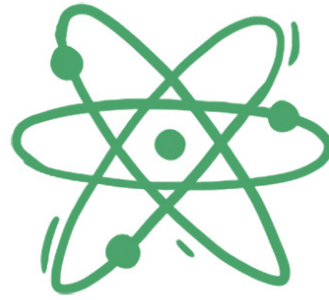

KOP_TO

- vyjmenované slovo po „P“
- „prsty“ koně umožňující pohyb, cval

F_ZIKA

- vyjmenované slovo po „F“
- předmět ve škole

SL_ŠET

- vyjmenované slovo po „L“
- umožňují nám to uši

L_TKO

- vyjmenované slovo po „L“
- část dolní končetiny
- sval

S_CHRAVÝ

- vyjmenované slovo po „S“
- ošklivé počasí
- přídavné jméno

HM_Z

- vyjmenované slovo po „M“
- členovci
- včela, pavouk, veš... jsou?

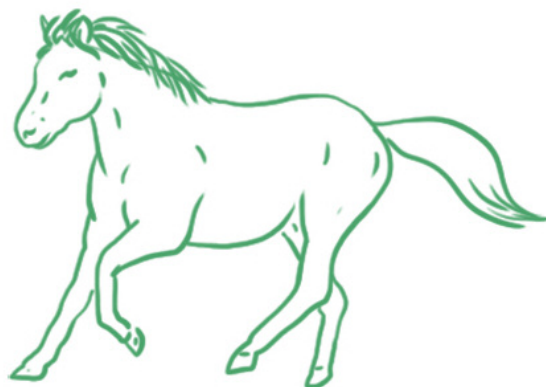

S_SEL

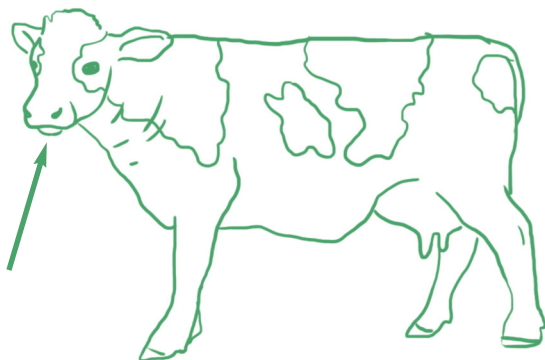
- vyjmenované slovo po „S“
- hlodavec

KOB_YLA

- vyjmenované slovo po „B“
- samice koně, která již měla hříbě

P_SK

- vyjmenované slovo po „P“
- zvířecí ret

OB_VATEL

- vyjmenované slovo po „B“
- člověk žijící na určitém území

Shoda podmětu s přísudkem: Aktivita na tabuli / do dvojic

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je procvičit učivo shody podmětu s přísudkem a aplikovat pravidla vztahující se k psaní koncovek přičestí minulého.
Pomůcky	kartičky – věty, postery s jmennými rody, tabule, magnety
Časový rámec	20 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce / práce ve dvojicích, práce s kartičkami
Rozvíjené oblasti	komunikační, kognitivní

Popis aktivity

Žáci pracují jednotlivě či ve dvojicích.

Varianta pro jednotlivce: Každý dostane od vyučujícího několik vět, kde chybí koncovka přičestí minulého. Úkolem je určit podmět (jmenný rod podmětu) a na základě toho přiřadit větu k danému posteru, který je připevněn na tabuli magnetem.

Varianta do dvojic: Postery s jmennými rody mají žáci ve dvojicích a věty přiřazují v lavici.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

→ Aktivitu je vhodné zařadit v začáteční fázi, během níž si žáci procvičí aplikaci pravidel pro shodu podmětu s přísudkem.

Veselá děvčata šl_ na procházku do parku.

Kluci odešl_ brzy.

Petr a Lucie navštívil_ výstavu.

Kuřata zobal_ zrní.

Čeští hokejisté získal_ zlatou medaili.

Celé odpoledne skákal_ přes švihadlo.

Děti sbíral_ houby.

Vydry lovil_ ryby.

Hrad postavil_ v 16. století.

Počítače se aktualizoval_.

Stébla travin se ohýbal_ pod náporom větru.

Kosi zobal_ žížaly.

Sýkorky vesele zpíval_.

Oči jim jen zářil_.

Vesele zpíval_ a radoval_ se.

Petr a Mírek ve třídě zlobil_.

Holky i kluci se radoval_ z vítězství.

Potichu si šeptal_.

Všichni mlčel_ a díval_ se do země.

Ryby mrskal_ ploutvemi.

Žáci čekali__ na školní autobus.

Penály leželi__ na lavicích.

Draci létali__ po obloze.

Strašáci stáli__ na poli.

Sněhuláci táli__ v důsledku oteplení.

Polsko a Rakousko vyjednalo__ dohodu.

ŽENSKÝ ROD -Y
ŽENY ZPÍVALY

MUŽSKÝ ŽIVOTNÝ ROD -I
MUŽI ZPÍVALI

MUŽSKÝ NEŽIVOTNÝ ROD -Y
HRADY STÁLY

STŘEDNÍ ROD -A
KUŘATA ZPÍVALA

NEVYJÁDŘENÝ PODMĚT (ONI) -I
ZPÍVALI

NĚKOLIKANÁSOBNÝ PODMĚT (M + Ž) -I
ŽENA A MUŽ ZPÍVALI

Koncovky podstatných jmen: Kolíčkováná

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je demonstrovat práci se vzory jednotlivých jmenných rodů.
Pomůcky	kartičky se vzory, kolíčky, dokument s připravenými slovy
Časový rámec	15–20 minut
Výukové metody a strategie	samostatná práce s následnou společnou kontrolou
Rozvíjené oblasti	kognitivní

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vyučující rozdává každému sadu karet s přehledem vzorů. Úkolem žáků je pomocí kolíčku označit ten vzor, podle kterého se slovo promítnuté na tabuli skloňuje. 2. Vyučující vyzve všechny žáky najednou, aby ukázali, jakou možnost zvolili. Díky kolíčkům je na první pohled patrné, jak si kdo vedl, zároveň jejich použití přináší moment překvapení, jenž může usnadnit fixaci jinak poměrně nezáživného učiva. Následuje společná kontrola, při které vyučující vyvolá jednoho žáka nebo žákyni, aby odpověď zdůvodnil.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
→ Aktivitu je vhodné zařadit při prvotním opakování všech vzorů.
→ Pravidelně se během aktivity ujišťovat, že všichni žáci rozumí slovům.

MUŽSKÝ ROD ŽIVOTNÝ

pán

muž

předseda

soudce

MUŽSKÝ ROD NEŽIVOTNÝ

hrad

stroj

ROD ŽENSKÝ

žena

růže

píseň

kost

ROD STŘEDNÍ

město

moře

kuře

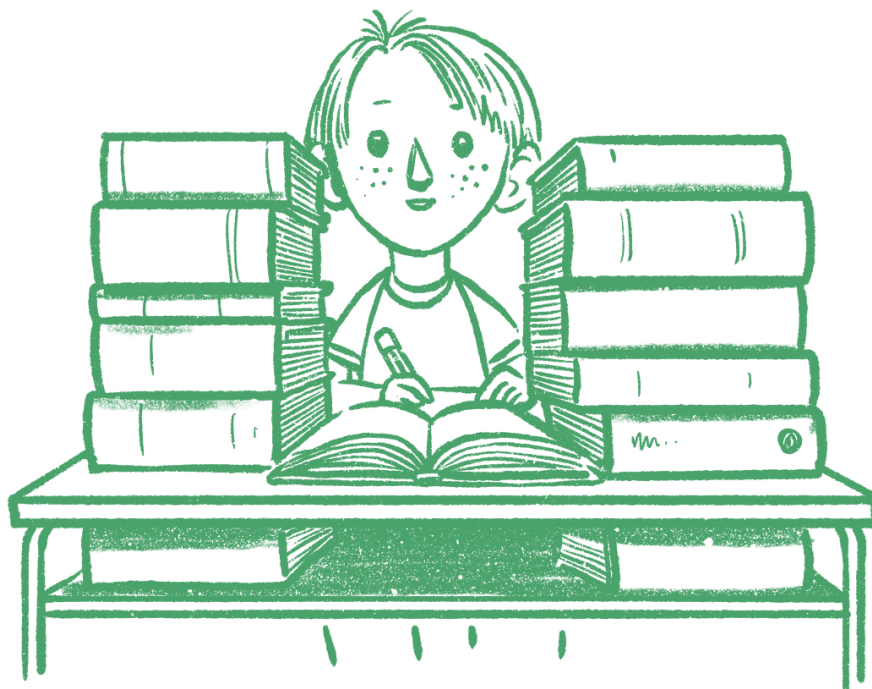
stavení

Seznam slov, která lze na tabuli promítat:

s kočkami, s ponožkami, s petrželí, o větví, s pánvemi, lípy, s ulicemi, mrkví, kolegou, se Španěly, psi, se psy, strojvůdci, s Francouzi, cibuli, pohodlím, s koly, jehně, vidění, o polích, trápením, děvčaty, sluchátky, na jitroceli, penály, úly, automobily, s cíli, s penězi

3.

Analýza a práce s textem

V této kapitole je věnována pozornost analýze textu. Jedná se o zcela odlišný typ úloh, než je tomu u práce s gramatickou chybou, a tak si žáci částečně „odpočinou“ od řešení úloh zaměřených pouze na gramatickou složku jazyka. Zároveň je práce s textem velmi důležitá, neboť se v didaktickém testu klade zvýšený důraz na porozumění textu. Tyto úlohy vyžadují specifické strategie, a proto je nutné se jim věnovat již v první třetině přípravy na jednotnou přijímací zkoušku.

Text se vyznačuje svou objektivností a systematickým a logickým uspořádáním informací. Rovněž zadání v didaktických testech pracují s aspektem uspořádanosti a racionální struktury textů – navádí čtenáře, aby se v textu orientoval a hledal potřebné informace postupně. Orientace v textu zvyšuje efektivitu čtení a porozumění textu.

V didaktickém testu z ČJ se vyskytuje hned několik úloh zaměřených na práci s textem. V hodinách bychom se měli rozboru textu věnovat nejen v rámci přípravy na JPZ, ale i při běžné výuce, aby žáci a žákyně byli na tento typ úloh řádně připraveni. Četba, následné porozumění a analýza psaného textu jsou důležité kompetence, které žáci zúročí i během svého studia na střední škole při práci s učebnicemi a jinými odbornými studijními materiály.

Na základě jednoho textu je sestaveno několik různých typů úloh, jejichž zadání bezprostředně z textu vychází, a proto se jedná o časově nejnáročnější úsek celého didaktického testu. Obsahové hledisko a porozumění informacím v textu nejčastěji ověřuje uzavřený dichotomický typ úloh.

Zároveň tento text (označený jako TEXT 1) často doplňuje TEXT 2, který zpravidla obsahuje formulaci nějakého gramatického pravidla či jiného jazykového jevu. Tato formulace je doplněna konkrétním příkladem pro názornou ukázkou. Na základě porozumění TEXTU 2 je úkolem uchazečů o studium dané pravidlo aplikovat v TEXTU 1, resp. aplikovat jej za účelem vyřešení úlohy vztahující se k TEXTU 1.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 18–23

TEXT 1

(1) Do našeho oddělení vstoupily Zira a další dvě, mně do té chvíle neznámé opice. Jako první krácel orangutan. Byl shrbený a tvářil se velice přísně. Následovala ho šimpanzí samice, zřejmě jeho sekretářka. Bylo patrné, že Zira má k orangutanovi respekt. Také gorily, které mě a ostatní zajatce na oddělení hlídaly, bleskurychle vyskočily ze židlí a **hluboce** se mu uklonily. Jejich chování mi potvrdilo, že na planetě Soror, jak jsme ji s mými druhy nazvali **hned** po přistání, zjevně existuje společenská hierarchie.

(2) Trojice příchozích zamířila rovnou ke mně. Bylo to logické. Já, Ulyxes Mérou, potomek lidského rodu ze vzdálené Země, jsem totiž byl nejzajímavější objekt na oddělení. S úsměvem jsem pronesl k zachmuřenému orangutanovi: „Jsem šťasten, že se setkávám s bytostí tak moudrou. Jsem si jist, že se nakonec domluvíme.“

Orangutan sebou trhl a podezíravě zkoumal moji klec. Zira vytáhla z aktovky sešit s poznámkami, které si udělala při našem předchozím setkání. Z tónu jejích slov jsem pochopil, že se snaží orangutana o něčem přesvědčit. Ten ovšem s rukama za zády rázoval po pokoji a jeho pohled nevěstil nic dobrého. Ohnul jsem se tedy, dal ruce za záda a začal jsem s přísným výrazem ve tváři chodit sem a tam. Gorily se potají dusily smíchem. Když si mě všiml orangutan, zatvářil se velice dotčeně. Následně cosi vztekle nadiktoval své opičí asistentce. Měl jsem už **vážně** dost jeho zaslepenosti, proto jsem nahlas řekl: „Mi Zaius.“ Zaslechl jsem totiž, že opice ho tak oslovují. *Zaius*, jak jsem **později** zjistil, opravdu bylo orangutanovo jméno a *mi* jeho titul.

Všechny opice rázem zkoprněly. Zaius nevěřicně zakroutil hlavou a naštvane opustil místnost. Zira si mě dlouho prohlížela. Pak odešla.

(P. Boulle, Planeta opic, upraveno)

TEXT 2

Některá přídavná jména tvrdá mají jak **dlouhé tvary** (např. *živý, živá*), tak **krátké tvary** (např. *živ, živa*). Dlouhé tvary mají v koncovce dlouhou samohlásku (např. *živ-ým*), případně dvojhlásku.

Pozn. Koncovka je část slova, která stojí na jeho konci a při ohýbání slova se mění.

max. 2 body

18 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), nebo ne (N).

	A	N
18.1 Všechny opice obývající planetu Soror měly ve společnosti stejné postavení.	☐	☐
18.2 První setkání Ziry a Ulyxe Méroua časově předcházelo prvnímu setkání Zaiuse a Ulyxe Méroua.	☐	☐
18.3 Aby Ulyxes Mérou přesvědčil Zaiuse o své inteligenci, začal postupně napodobovat pohyby všech přítomných opic.	☐	☐
18.4 Ulyxes Mérou se uměl vyjadřovat slovy, čímž se lišil od opic přítomných v místnosti, které se dorozumívaly pouze gesty.	☐	☐

Ukázka uzavřené úlohy (DT – 1. řádný termín, 2022, s. 8)¹²

¹² https://prijimacky.cermat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: NE, ANO, NE, NE)

1 bod

21 Kolik přídavných jmen užitých v krátkém tvaru se vyskytuje v úseku podtrženém v TEXTU 1?

Úlohu řešte na základě informací uvedených v TEXTU 2.

- A) pouze jedno
- B) celkem dvě
- C) celkem tři
- D) celkem čtyři

Ukázka uzavřené úlohy (DT – 1. řádný termín, 2022, s. 9)¹³

Praktické tipy pro vyučující

- Práci s textem do výuky zařazujte pravidelně – vycházejte z koncepce úloh vyskytujících se v DT z ČJ.
- Vybírejte takové texty, které jsou pro žáky a žákyně dobře srozumitelné a korespondují např. s jejich zálibami a koníčky. Inspirovat se můžete na webu Ústavu jazykové a odborné přípravy, kde naleznete sady testových zadání, která mimo jiné obsahují část zaměřující se na porozumění textu: Ústav jazykové a odborné přípravy – Certifikovaná zkouška z češtiny pro cizince (CCE).
- Během práce s textem ved'te žáky a žákyně k tomu, aby si jej členili na jednotlivé úseky – v počátečních fázích mohou používat např. barevné fixy nebo zvýrazňovače. Během samotné zkoušky je však povolena pouze modře či černě píšící propisovací tužka. I tak je ale možné rozčlenit si text na jednotlivé úseky – např. různým druhem podtrhnutí, kroužkováním apod.
- Myslete na to, že se v textu může objevit specifická slovní zásoba, kterou vícejazyční žáci a žákyně neznají, nerozumí jí. Vytvořte ve vyučování prostor vyhrazený přímo k vysvětlení dané slovní zásoby, která jim není jasná. Místo pouhého přeložení slova do mateřského jazyka studentů využijte benefit skupinového uspořádání – je možné, že někdo jiný bude dané slovo znát – nechte ho, aby slovo ostatním žákům popsal. Využijte vizuální opory a podpořte žákův popis obrázkem, např. vyhledaným na internetu. Stejně postupujte i při ověřování porozumění zadání úloh – nechte žáky interpretovat jejich vlastními slovy složité úseky zadání, abyste si opravdu ověřili, že zadání úlohy rozumí.
- Pobídněte studenty, aby si vedli slovníček – mohou mít přímo vyhrazený sešit nebo si nová slova zapisovat s překladem od konce sešitu, do kterého si dělají běžně poznámky. Je velká pravděpodobnost, že se v textech objeví slova, která předtím nikdy neslyšeli (např. kurátor, exponáty – viz text výše).

¹³ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: B)

Praktické tipy pro žáky

- Nejdříve si přečtete zadání úlohy, **nikdy** nečtete nejdříve text. Může se stát, že první úloha pod textem vůbec necílí na ověření porozumění obsahu. Ztratili byste opakovaným čtením textu zbytečně mnoho času.
- Berte na vědomí, že se k textu váže několik výchozích úloh. Samotný text je označen jako TEXT 1. V DT se můžete rovněž setkat s tím, že pod TEXTEM 1 bude ještě další, krátký TEXT 2. Ten zpravidla formuluje nějaké gramatické pravidlo či jazykový jev, který použijete k vyřešení úlohy týkající se TEXTU 1 (viz výše, úloha 21). Pozor tedy na formulace v zadání: „V první části TEXTU 1..., V druhé části TEXTU 1..., V TEXTU 2...“ Části jsou označeny v textu čísly v závorkách (viz výše TEXT 1).
- Rozlišujte i další symboliku (*****) a (.....), která se v TEXTU 1 může objevit. Úloha využívající tuto symboliku typicky cílí na doplnění jedné z možností do textu. V případě otevřených úloh zapisujete vlastní odpověď přímo do vyhrazeného prostoru v záznamovém archu.
- Pokud pod textem následuje uzavřená dichotomická úloha (zda tvrzení [ne]vyplývá z textu), nejprve si alespoň dvakrát přečtete daná tvrzení. Opakované přečtení zadání napomáhá dlouhodobějšímu uchování informací v paměti a vy se pak díky tomu můžete systematicky v textu orientovat.
- Pokud vám činí potíže zapamatovat si všechna tvrzení a hledat na ně odpověď najednou, postupujte selektivně. Přečtete si **jedno tvrzení**, označte jej barvou a stejnou barvou zvýrazněte v textu informaci týkající se daného tvrzení – odpověď. Během počáteční fáze procvičování analýzy textů můžete používat zvýrazňovače i jiné barevné fixy, které vám pomohou při orientaci a hledání informací v textu. Během zkoušky je však povolena pouze modře či černě píšící propisovací tužka! Jelikož nejsou jiné psací potřeby povoleny, můžete si zavést symboliku (rovné podtržení, kroužkování, podtržení vlnovkou apod.), kterou úseky v textu odlišíte. S konkrétní symbolikou pracujte i v dalších fázích vašeho procvičování analýzy textů, ať si ji zvyknete používat.
- Pokud z povahy textu usoudíte, že vám podtržení či jiné zvýraznění nestačí, můžete si do testového zadání udělat jakoukoli jinou poznámku, která vám usnadní porozumění textu (např. časovou osu, diagram, stručný výpisek apod.).

Tip na online procvičování porozumění textu

- [Analýza a porozumění textu](#)

Nápadník pro 3. kapitolu

Orientace a porozumění textu: Lovci informací

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je nacvičit kompenzační strategie k analýze a práci s textem.
Pomůcky	texty, psací potřeby – zvýrazňovače/fixy
Časový rámec	30 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce, práce s texty
Rozvíjené oblasti	komunikační, sociální, kognitivní, čtenářská gramotnost, analytické myšlení

Popis aktivity

1. Aktivitě předchází společná domluva – žáci se společně domluví, o jaká témata mají zájem, resp. na jaká témata by chtěli, aby byly texty orientovány. Vyučující poté na základě vybraného tématu vyhledá vhodný text, který budou žáci ve skupinách analyzovat. Tato přípravná fáze musí proběhnout v předcházejícím vyučování.
2. Žáci pracují ve skupinách (3–4 osoby) či ve dvojicích (záleží na počtu dětí ve třídě). Vyučující představí text, se kterým budou studenti pracovat, a zdůrazní důležitost spolupráce a efektivního rozdělení úkolů v rámci skupiny. Zároveň stanoví časový limit pro práci s textem.
3. Každá skupina dostane kopii textu a seznam informací, které musí najít. Prvotním úkolem je nejprve si naplánovat strategii: jak si rozdělí úkoly, kdo bude hledat jaké informace, jak budou komunikovat a sdílet nalezené informace.
4. Každý člen skupiny má svůj specifický úkol, ale zároveň se snaží pomoci ostatním.
5. Prezentace výsledků – každá skupina představí své výsledky – společná kontrola. Diskutujeme o tom, jaké informace žáci našli, jaké techniky použili a jaké strategie byly neúčinnější.
6. Společná reflexe – vede se diskuze o tom, co se jednotlivci z této aktivity naučili. Žáci reflektují, jak jim tato zkušenost může pomoci při práci s texty v budoucnu. Zároveň se shrnou klíčové techniky a strategie, které se ukázaly jako nejefektivnější pro orientaci v textu.

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Na základě vybraného tématu je nutné zvolit adekvátně náročný text s odpovídající slovní zásobou.
- Úkoly a zadání koncipovat stejně/podobně, jako je tomu v didaktickém testu.
- Při skupinové diskuzi dát slovo každé skupině, zaznamenávat podněty na tabuli.

Vztah člověka a zvířat¹⁴

- (1) Mnohé, co dnes víme o vztahu člověka a zvířete, se zakládá na každodenním pozorování a životních zkušenostech. Již velmi brzy vycházel člověk z teze, že spolužití se zvířaty zvyšuje pocit pohody a radost ze života mnoha lidí.

První systematické vědecké výzkumy začaly kolem roku 1961 a orientovaly se na fyzický, psychický a sociální stav člověka. Na počátku systematického a vědeckého výzkumu efektů vztahu člověka a zvířete bylo pozorování Borise Levinsona. Jako terapeut pracoval se sociálně znevýhodněnými chlapci s poruchami řeči. Když měl Levinson jednoho dne s sebou v ordinaci svého psa, zjistil, že jeden zdrženlivý a mlčenlivý chlapec v nepozorované chvíli spontánně a plynule se psem mluvil. Pes působil na chlapce do jisté míry jako katalyzátor verbálního kontaktu s ostatními lidmi.

Následná anketa mezi psychoterapeuty v USA ukázala, že skoro polovina terapeutů příležitostně využívá zvířata ve své každodenní praxi. Ovšem v tehdejší době to probíhalo nesystematicky a „nevědecky“. Ale zájem vědců byl probuzen, vznikla celá řada studií týkajících se působení zvířat na člověka.

Zcela obecně se vědci shodují v tom, že pozitivní a léčivé účinky zvířat na člověka postupují přes naši psychiku. Hlazení nebo dotýkání se zvířete, rozhovor s ním nebo zcela jednoduše pouze jeho pozorování dokáží u člověka vyvolat pocity bezpečí, kamarádství, stálosti, štěstí atd. Tyto faktory mají nesporně vliv na celou lidskou psychiku, a tím i na tělesný pocit pohody.

- (2) Jedno je zde již třeba **předjímat**. Všechna prozkoumaná nebo pozorovaná pozitivní působení zvířat na člověka jsou účinná teprve tehdy, pokud je možný dobrý a stabilní vztah mezi člověkem a zvířetem (a opačně). Kdo ve svém životě ještě nenasbíral dostatek zkušeností se zvířaty, kdo je dokonce nenávidí, štítí se jich nebo z nich má strach, bude mít jen těžko možnost mít užitek z jejich pozitivních účinků. Otázku vlivu zvířat na člověka je třeba zodpovědět na pozadí celkové individuální biografie. „Kdo jako dítě vyrůstal se zvířetem, profituje z léčivého působení zvířat i jako dospělý, a především jako starší člověk. Kdo jako dítě nikdy neměl kontakt se zvířaty, tomu zůstávají zpravidla zcela cizí po celý život.“

***** jsou zvířata také živé bytosti, není možné je v terapeutickém nebo souvisejícím kontextu jednoduše předepsat jako léky. Také nezpůsobují automaticky zázraky. U člověka je vždy nutné pozitivní a souhlasné naladění.

¹⁴ Leser, M. (2008). *Mensch-Tier-Beziehungen – Tiereinsätze im Heimbereich*. CURAVIVA Schweiz, Bern. ISBN: 978-3-9523215-1-5. Dostupné z apsscr.cz

- 1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).¹⁵**
- 1.1 První systematické vědecké výzkumy zkoumající vliv zvířat na lidskou psychiku započaly v druhé polovině 20. století.
 - 1.2 Pes v Levinsonově ordinaci působil na chlapce blahodárnými účinky.
 - 1.3 Dobrý a stabilní vztah mezi člověkem a zvířetem je možný pouze za předpokladu, že člověk vlastní domácího mazlíčka.
 - 1.4 Kontakt dítěte se zvířaty v raném věku může ovlivnit budoucí účinnost zvířecí terapie i v dospělosti.
- 2 Vypište z první části výchozího textu dvě číslovky.**
- 3 Kterou z následujících spojek je nutné doplnit na vynechané místo (*****) ve výchozím textu v druhé části, aby dané souvětí bylo gramaticky správné a zároveň obsahovalo vedlejší větu příčinnou?**
- a) Protože
 - b) Přestože
 - c) Ačkoliv
 - d) I když
- 4 Vypište z první části textu přívlastek postupně rozvíjející.**
- 5 Určete druh vedlejší věty v souvětí: *Zcela obecně se vědci shodují v tom, že pozitivní a léčivé účinky zvířat na člověka postupují přes naši psychiku.***
- a) Přísluvečná podmínková
 - b) Přípustková
 - c) Předmětná
 - d) Podmětná
- 6 Nahradte synonymem slovo „předjímat“ (slovo se nachází ve druhé části textu a je zvýrazněno tučně).**
- a) Porovnávat
 - b) Předvídat
 - c) Ulehčovat
 - d) Zveličovat
- 7 U věty „U člověka je vždy nutné pozitivní a souhlasné naladění.“ proveďte větný rozbor a určete slovní druhy.**

¹⁵ Úlohy inspirované formátem didaktického testu vytvořila Michaela Trtková.

8 Provedte grafický rozbor souvětí a určete druh vedlejší věty:

Všechna prozkoumaná nebo pozorovaná pozitivní působení zvířat na člověka jsou účinná teprve tehdy, pokud je možný dobrý a stabilní vztah mezi člověkem a zvířetem (a opačně).

9 Z věty „Otázku vlivu zvířat na člověka je třeba zodpovědět na pozadí celkové individuální biografie.“ vypište všechna slova ve 4. pádě.**Řešení:**

1.1 – ANO

1.2 – ANO

1.3 – NE

1.4 – ANO

2. první, 1961

3. A

4. první systematické vědecké

5. C

6. B

7. slovní druhy – předložka, podstatné jméno, sloveso, příslovce, přídavné jméno, přídavné jméno, spojka, přídavné jméno, podstatné jméno
 naladění – podmět
 je nutné – přísudek jmenný se sponou
 pozitivní a souhlasné - přívlastek shodný, přívlastek několikanásobný
 vždy – příslovečné určení času
 u člověka – příslovečné určení místa

8. 1VH, 2VV příslovečná podmínková

9. otázku, člověka

4.

Analýza a práce s uměleckým textem

Ve čtvrté kapitole se soustředíme na analýzu uměleckého textu, která plynule navazuje na obsah předchozí kapitoly. Tento postupný sled je zvolen záměrně, aby na sebe kapitoly logicky navazovaly a usnadňovaly tak proces učení a žáci vnímali souvislost v podobných strategiích řešení daných typů úloh.

Analýza a práce s uměleckým textem se v didaktickém testu objevuje nejčastěji v podobě úryvku básně. Přenesené významy a pochopení smyslu celé básně jsou pro vícejazyčné žáky a žákyně (často ale i pro rodilé mluvčí) náročnou částí didaktického testu. Zadání je koncipováno totožně, jako je tomu u analýzy jiných textů – k rozboru básně se typicky vztahuje několik úloh zaměřujících se na vyhledávání konkrétních tropů a figur, motivů a zachycení tématu básně, určení rýmového schématu, literárního druhu a samotné obsahové porozumění básni. Je proto důležité se vždy při přípravě na JPZ zaměřit na konkrétní oblast analýzy, až poté procvičovat všechny oblasti najednou – při komplexním rozboru.

Často si můžeme klást otázku, jak pojmout analýzu uměleckých textů zábavně, ale zároveň tak, abychom žákům poskytli pevné teoretické základy, které využijí jednak při řešení DT, jednak i posléze na střední škole, kde je literární teorii v předmětu český jazyk věnována zvýšená pozornost. Nejprve bychom měli využívat přehledné učební materiály, které se zaměřují na literární teorii a zároveň jsou pro žáky a žákyně snadno srozumitelné.¹⁶ Následně můžeme literární teorii za účelem upevnění vědomostí zprostředkovat právě i zábavnou cestou – například pomocí didaktických her a aktivit, které naleznete v Nápadníku.

¹⁶ Např. Kolár, R. (2014). *Teorie literatury pro SŠ*. Fraus

Jak bylo zmíněno výše, jedná se o náročnější problematiku rozdělenou do několika dílčích oblastí vyskytujících se v DT. Je na nás vyučujících, jak do hloubky v konkrétním učivu půjdeme, respektive jak učivo vyselektujeme vzhledem ke konkrétní jazykové úrovni žáků. Určitě není nutné trávit mnoho času např. memorováním definic tropů a figur, které se sice v DT vyskytují, ale zároveň zadání pokaždé poskytuje jejich vysvětlení (viz ukázka pod textem).

Obecně při rozboru básní platí, že vždy postupujeme názornou cestou a veškeré pojmy (verš, sloka, konkrétní tropy a figury) dokládáme příklady a hledáme přímo v konkrétním úryvku básně. V začátcích volíme takové úryvky básní, které neobsahují příliš mnoho archaismů, přechodníků či jiných pro žáky náročných slov a větných struktur.

Hovoříme-li o náročných slovech, je namístě mít promyšlená kritéria, podle kterých jejich obtížnost hodnotíme. Samozřejmě se nabízí zeptat se přímo samotných žáků, ale ti na sebe občas nechtějí upoutávat pozornost nebo se mylně domnívají, že slovu rozumí, a proto se nezeptají. Proto doporučujeme si v každém textu předem vytipovat obtížná slova a jejich význam se žáky rozebrat, ať už na ně upozornili sami, nebo ne.

Vzhledem k tomu, že vícejazyčná mládež se jazyk učí především v každodenním mluveném kontaktu, vyptáváme komplikovaná slova či slovní spojení, když se zamyslíme nad tím, jak moc jsou frekventovaná v běžné mluvě. Použili bychom my sami dané slovo, když si s někým neformálně povídáme u kávy? Je pravděpodobné, že takové slovo by pro žáky mohlo být stravitelné. Použili by ho v běžném rozhovoru jejich dospívající vrstevníci? Je téměř jisté, že toto slovo budou bez problémů ovládat. Pokud si však na obě otázky odpovíme ne, nejspíš se bude jednat o obtížnou slovní zásobu. V prvních dvou verších z níže uvedené ukázky by se jednalo například o slova *běda* a *konvalinek*.

S vybranou slovní zásobou můžeme dále pracovat i nad rámec zadání úlohy – po vysvětlení významu daného slova můžeme ověřit porozumění například tak, že slovo žáci užijí v kontextu věty.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 2–5

TEXT 1

(1) Jarmilo, ach běda, kde je Hynek,
usnul nad kyticí konvalinek.
Já jsem také sníval ve svém dětství,
chtěl jsem se dát tehdy na letectví:
nad zábradlím rozviklaných schůdků
propadal jsem tesknici a smutku,
bezradný ve věčném nepokoji
hledíval jsem za **bílými stroji**.
Štítíl jsem se orosené plísně
v oknech domků vzhlížejících přísně,
rozhledna však, rozkročena k jaru,
jako kdyby hrála na kytaru,
slyšela můj pláč a moje vzdechy,
když jsem míjel postříbřené střechy.

Vysvětlivka: *Loreta* – pražská kaple

(2) Těžko nevzpomínat bez zármutku
města dětských lásek, naivních smutků,
žil jsem s jeho světly, s jeho květy,
lampář zhasil světla u Lorety.
A já prchal po kamenném svahu,
ztráceje chvílemi rovnováhu;
svatý, jehož socha stála na úbočí,
neviděl mě, měl zavřené oči.

(J. Seifert, *Rozhledna na Petříně*, upraveno)

TEXT 2

V poezii se setkáváme s tím, že něco, co je v běžném životě neživé, je **personifikováno** (personifikace = zosobnění). Např. ve větě *Slunce se na mě smálo* nebo v souvětí *Připadalo mi, že mě slunce hladí po tváři* je personifikováno slunce.

1 bod

2 Které z následujících tvrzení odpovídá TEXTU 1?

- A) V textu je popisován konec první dětské lásky.
- B) V textu je zmíněna socha nejmenovaného světce.
- C) V textu je zmíněna kytice, kterou Hynek věnoval Jarmile.
- D) V textu je popisován smutek muže, který zhasíná lampy u Lorety.

1 bod

3 Které z následujících tvrzení o první části TEXTU 1 je pravdivé?

(Úlohu řešte na základě informací uvedených v TEXTU 2.)

- A) V této části textu je personifikována plíseň.
- B) V této části textu jsou personifikovány střechy.
- C) V této části textu je personifikována rozhledna.
- D) V této části textu jsou personifikovány schůdky.

Ukázka uzavřených úloh (DT – 1. řádný termín, 2023, s. 2)¹⁷

¹⁷ https://prijimacky.cermat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: 2B, 3C)

Praktické tipy pro vyučující

- Během analýzy uměleckého textu pracujte od prvotních chvil s názorností. Jednotlivé tropy a figury uvádějte na konkrétních příkladech a umožněte je žákům hledat v textech básní. Netrvejte striktně na jejich zapamatování, spíše žáky a žákyně upozorněte, že se tato problematika v DT objevuje, a zaměřte se na ty nezákladnější literární pojmy (verš, sloka, druhy rýmu, metafora, metonymie, inverze slovosledu, básnický přívlastek, druhy opakování v rámci dvou veršů apod.). Speciálně v případě tohoto učiva nemá cenu žáky zahlitit podrobným výkladem. Zaměřte se na stěžejní problematiku literární teorie, kterou procvičujte různými způsoby.
- Tento náročný učební celek (jak pro nás pedagogy, tak pro žáky), který má základy v literární terminologii, zkuste procvičovat formou didaktických her. Můžete využít aktivity uvedené v Nápadníku.

Praktické tipy pro žáky

- Rozbor uměleckých textů má základ v literární teorii – ustálených pojmech, které využívá i CERMAT ve svých zadáních úloh. Pokud člověk nerozumí pojmu „verš“ v zadání „Všechny verše ve třetí sloce mají stejný počet slabik. ANO/NE“, nemůže úlohu správně vyřešit. Je škoda přijít o body jen na základě neznalosti těchto základních literárních pojmů. Připravili jsme pro vás proto tipy na konkrétní webové stránky, na kterých literární pojmy naleznete všechny pohromadě.
- Při rozboru textu využívejte zvýrazňovače/fixy, abyste si usnadnili orientaci v textu básně. Můžete si vytisknout seznam pojmů a každý pojem zvýraznit jednou barvou a stejnou barvou označit konkrétní úsek v textu básně.
- Postupujte stejně jako u analýzy textu – nejdříve si přečtete zadání úlohy, **nikdy** nečtete nejdříve text. Může se stát, že první úloha pod textem vůbec necílí na ověření porozumění obsahu. Ztratili byste opakovaným čtením textu zbytečně mnoho času.
- Pokud je nutné číst text již od samého začátku (první úloha pod textem ověřuje porozumění textu) a vy mu nerozumíte, přeskočte ho a k úloze se vraťte až na konci.

Nápadník pro 4. kapitolu

Literární pojmy, tropy a figury: Literární bingo

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je zopakovat a procvičit literární pojmy na základě konkrétních ukázek.
Pomůcky	kartičky, hrací karty bingo
Časový rámec	20 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce
Rozvíjené oblasti	komunikační, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žáci pracují ve skupinách (3–4 skupiny) či samostatně. Každá skupina (žák) dostane hrací kartu. Každá karta musí mít literární pojmy uspořádané náhodně. Poslední tabulka literárních pojmů (jejich pořadí) koresponduje s tabulkou s konkrétními ukázkami literárních pojmů. 2. Uyučující nebo vybraný student losuje rozstříhané kartičky s konkrétními příklady literárních pojmů (tropů a figur) – např. hory a doly zaplakaly. Skupiny se snaží co nejrychleji určit, který literární pojem příklad reprezentuje (v tomto případě personifikace), a označí jej v tabulce. 3. Hra pokračuje, dokud některá ze skupin neoznačí celou řadu, sloupec nebo diagonálu na své bingo kartě a nevykřikne: „Bingo!“

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
→ Po skončení hry zkontrolujte správnost na základě pořadí, v jakém byly příklady literárních pojmů losovány.
→ Konkrétní ukázky literárních pojmů lze promítat na tabuli, je ale nutné využít generátor, který vygeneruje pojmy náhodně. Využijte classroomscreen.com, konkrétně funkci „Randomizer“ (třetí funkce zleva) → open settings → do pole zkopírujte ukázky tropů a figur → uložte → generujte.

antiteze	anafora	epifora	litotes
hyperbola	eufemismus	personifikace	aliterace
metonymie	synekdocha	řečnická otázka	oxymóron
epizeuxis	apostrofa	elipsa	epanastrofa

metonymie	personifikace	epanastrofa	hyperbola
synekdocha	epifora	aliterace	řečnická otázka
eufemismus	anafora	oxymóron	elipsa
apostrofa	antiteze	epizeuxis	litotes

anafora	antiteze	synekdocha	apostrofa
řečnická otázka	elipsa	eufemismus	hyperbola
epizeuxis	oxymóron	epanastrofa	aliterace
litotes	metonymie	personifikace	epifora

personifikace	synekdocha	epanastrofa	oxymóron
metonymie	epizeuxis	aliterace	litotes
eufemismus	anafora	elipsa	řečnická otázka
hyperbola	epifora	apostrofa	antiteze

hory a doly zaplakaly	nebyla tam ani noha	... po tom květu jablíčko. Jablíčko si jádra chová	ohlušující ticho
Jan Amos Komenský – učitel národů	utichly továrny, utichly ulice	potkal potkan potkana	to není nemožné
zhasl plamínek jeho života	Na břehu řeky Svratky kvete rozrazil, na břehu řeky Svratky roste nízká tráva	Je devět.	Mám já tohle zapotřebí?
Už jsem ti to říkal tisíckrát!	Co to máš na té tkaničce, na krku na té tkaničce?	Hoj ty Štědrý večere, ty tajemný svátku	Na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal

Literární pojmy, tropy a figury: Literární šarády

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je zopakovat a procvičit literární pojmy na základě konkrétních ukázek.
Pomůcky	kartičky s literárními pojmy (viz výše), stopky, tabule na zapisování bodového skóre
Časový rámec	20–30 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce
Rozvíjené oblasti	verbální projev, komunikační, sociální, kognitivní

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žáci pracují ve skupinách (3–4 skupiny). Jeden člen týmu stojí před třídou a má kartičku s literárním pojmem. Jeho úkolem je popsat tento pojem ostatním členům svého týmu, aniž by použil konkrétní slova spojená s tímto pojmem. Tým má omezený čas (např. 2 minuty) na to, aby uhodl co nejvíce pojmů. 2. Po vypršení času se role popisovatele přesune na druhý tým. Hra pokračuje, než se všichni vystřídají nebo dokud nedojdou kartičky. 3. Každý tým získává bod za každý správně uhodnutý pojem. Tým s nejvyšším počtem bodů na konci hry vyhrává.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
<ul style="list-style-type: none"> → Regulujte případné vykřikování týmu, který zrovna nehádá. → Některé kartičky lze označit červeným puntíkem – symbol otevřené hry. V případě vylosování této karty hádají všechny týmy a nejrychlejší tým získává bod. Nutné regulovat hlášením či zazvoněním na zvoneček, který dáme týmům před zahájením hry.

Literární pojmy, tropy a figury: Básnické puzzle

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je komplexně zopakovat literární teorii a práci s uměleckým textem. Studenti si procvičí rozbor básně tím, že skládají jednotlivé části básně dohromady, analyzují je a diskutují o jejich významu a literárních prostředcích.
Pomůcky	rozstříhaná báseň na sloky pro každý tým, psací potřeby, zvýrazňovače, lepidla, papír A3/A4 pro každý tým
Časový rámec	30–45 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce
Rozvíjené oblasti	kognitivní, sociální, komunikační, analytické myšlení, čtenářská gramotnost

Popis aktivity

1. Žáci pracují ve skupinách (3–4 osoby ve skupině). Každá skupina dostane rozstříhanou báseň, velký arch papíru a lepidlo.
2. Skupiny mají za úkol složit báseň dohromady ve správném pořadí. Po složení básně ji přilepí na arch papíru.
3. Každé skupině je přidělen jeden úkol:
 - vyhledání stručných informací o autorovi + literárním směru,
 - určení literárního druhu, motivu a tématu básně,
 - lyrický subjekt, kompozice, čas, prostor, jazyk,
 - analýza literárních prostředků.
3. Vjemy, hodnocení (společná část). Každá skupina představí ostatním výsledek své práce, po kontrole si ostatní žáci informace doplní.
5. Až dokončí prezentaci všechny skupiny, následuje společné hodnocení básně a sdělení dojmů.

Modifikace aktivity – skládkové učení:

1. Rozdělte třídu do 4 stejně velkých expertních skupin (A, B, C, D).
2. Každá skupina má k dispozici stejný text (stejnou báseň). Po přečtení textu mají studenti cca 10 min, aby vyřešili zadaný úkol (vyhledání stručných informací o autorovi + literárním směru, určení motivu a tématu básně atd.).
3. Následně požádejte studenty, aby se přeskupili do tzv. smíšených skupin – v každé z nich bude vždy jeden expert A, B, C a D (v případě, že původní počet žáků není dělitelný čtyřmi, přiřadte zbývající studenty do skupin tak, aby byly skupiny počtem a „expertně“ co nejvíce vyvážené). V domluveném čase si studenti vzájemně předávají poznatky ze své části (např. expert ze skupiny A prezentuje ostatním ve skupině informace o autorovi a literárním směru, expert ze skupiny B potom motivy a téma básně atd.).
4. Následuje ověření znalostí v rámci celé třídy, společná kontrola, reflexe aktivity.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Než žáci jednotlivé sloky na papír přilepí, zkontrolujte správnost pořadí.
- Dohlédněte, aby si žáci, kteří neprezentují, pečlivě informace zaznamenali.
- Při modifikaci aktivity na skládkové učení je nutné dodržovat časovou dotaci pro jednotlivé členy skupiny a zajistit, aby si expert ve stanoveném čase ověřil, že ostatní členové skupiny jeho část správně pochopili a zaznamenali si ji.
- Informace o autorovi a literárním směru mohou žáci dohledat buď v učebnici (pokud učebnici běžně využíváte), nebo jim můžete povolit použít mobilní telefon.

Sněhulák (Skřiváncí písně) – Josef Václav Sládek¹⁸

Obří tělo, mračný zrak,
venku stojí sněhulák;
mráz-li pálí, vichr duje,
sněhulák se pošklebuje:
„Dobře tak!“

Sněhuláčku, jak se máš?
tak zlý nejsi, jak se zdáš, –
hrozíš, dokud sníh nejihne,
ale jaro to ti stříhne
na rubáš!

Sněhuláčku ubohý,
nebudeš moct na nohy,
až jen slunko teple svitne,
to tě, sněhuláčku, chytne
za rohy!

Budeš pryč jak na koni,
skřivánek ti zazvoní,
mušky budou hráti tobě
a fialky na tvém hrobě
zavoní. –

Autor básně a literární směr, ke kterému se autor řadí (+ stručná charakteristika směru):

Literární druh:

Motivy básně:

Téma básně:

Lyrický subjekt:

Časoprostor:

Jazyk:

Kompozice:

Analýza literárních prostředků (zaznamenejte přímo do básně)

¹⁸ Dostupné z: <https://www.cesky-jazyk.cz/citanka/josef-vaclav-sladek/snehulak-skrivanci-pisne.html#axzz8fJnK5X4K>

5.

Uspořádací typy úloh

Na rozdíl od ostatních typů úloh mají úlohy uspořádací v didaktickém testu jednotnou nejen formu, ale i obsahovou rovinu – jedná se typicky o úlohu za 3 body, která je zaměřená na textovou návaznost. Body za tuto úlohu jsou přiděleny pouze tehdy, pokud jsou **všechny** části textu uspořádány ve správném pořadí; v opačném případě se neudělují žádné body.

Úkolem je seřadit možnosti A–E nebo A–F dle toho, jak na sebe jednotlivé úseky logicky obsahově navazují. Tato úloha se v celém testu vyskytuje pouze jednou, zato se v něm objevuje každoročně. Ověřuje čtenářskou gramotnost uchazečů o studium, tedy porozumění textu a dovednost ho sestavit zpět do koherentního celku.

Tato úloha je zaměřená čistě na textovou návaznost, neověřuje například, jaké informace z textu vyplývají, ani s textem jinak nepracuje v dalších typech úloh. Po obsáhlých výukových celcích, jako je práce s gramatickou chybou a analýza textů, zařazujeme uspořádací typy úloh jako pátou kapitolu, jelikož je vnímáme jako méně náročné. Plní tak funkci „oddechového“ učebního bloku. Zároveň je důležité tento druh úloh nepodceňovat, jelikož výuková praxe ukázala, že studenti v nich bývají poměrně úspěšní. Kromě toho je za správné vyřešení této úlohy možné získat poměrně dost bodů.

Při přípravě na JPZ je třeba trénovat textovou návaznost pravidelně pomocí stejných úloh z minulých ročníků didaktických testů a zároveň upozorňovat na novou slovní zásobu, která se při řešení těchto úloh může vyskytnout.

3 body**14 Seřadte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby byla dodržena textová návaznost.**

- A) Aniž jsem to měl v úmyslu, podařilo se mi získat čtyři broskve. Mou gestikulaci si totiž žena vysvětlila jako žebrání. Obchod jsem nakonec našel a za asistence mladého, jazykově vybaveného muže jsem přesvědčil majitelku, ať mi udělá ryži s vajíčkem.
- B) Na náladě mi nepřidala ani nezvyklá absence odpadků kolem cesty. Vzbudilo to ve mně podezření, že v téhle vsi není kde nakoupit. Naději mi dala až žena, která proti mně kráčela s igelitkou.
- C) „Kolik jsi za to zaplatil?“ zeptal se mě pak mladík, když jsme se loučili. Po zjištění příslušné sumy konstatoval: „Tak to tě pěkně oškubala.“
- D) Do vesnice jsem se dostal až po poledni. Byl jsem hladový a zbídačený tak, až ze mě šla hrůza. První vesničanka, kterou jsem potkal, mi ani neodpověděla na pozdrav a jen křečovitě sevřela motyku, zjevně připravena k útoku.
- E) Zeptal jsem se jí, kde je obchod. Anglicky ale neuměla ani slovo, a tak jsem ukazoval na tu její tašku a krčil rameny. Došlo k nedorozumění, které pro mě ovšem mělo velmi příjemné následky.
- F) Já jsem to ale viděl jinak. Prodavačka slaví triumf, protože si myslí, že mě obrala. Já se přesto cítím jako vítěz – obrala mě totiž v přepočtu asi jen o 15 korun.

(L. Zibura, Pěšky mezi buddhisty a komunisty, upraveno)

- 14.1 _____
- 14.2 _____
- 14.3 _____
- 14.4 _____
- 14.5 _____
- 14.6 _____

*Ukázka uspořádací úlohy (DT – 1. řádný termín, 2024, s. 6)¹⁹*¹⁹ https://prijimacky.cermat.cz/files/files/CJL_2024_9A_TS.pdf (řešení: D, B, E, A, C, F)

Praktické tipy pro vyučující

- Jelikož se jedná o ustálenou formu úlohy (pokaždé se v textu objevuje ve stejné podobě), lze na ni žáky připravit pravidelným procvičováním stejných úloh z minulých ročníků didaktických testů.
- Upozorněte žáky a žákyně na přímou řeč či návodná slova, která se v jednotlivých úsecích objevují. Návodnými slovy jsou především spojky pomáhající vytvářet logické vztahy mezi větami a odstavci, dále zájmena odkazující na předchozí části textu a také příslovce poskytující časové a logické spojení mezi myšlenkami. Pokud máte k dispozici dataprojektor, využijte ho k promítnutí textu a označte přímo v jednotlivých částech fráze a slova, která jsou klíčem ke správnému seřazení. Tímto způsobem se žákům usnadní orientace v textu a zároveň si osvojí práci s daným typem úloh.
- Zaměřte se na funkci výše zmíněných slovních druhů a poskytněte žákům názorné příklady vět, kde je jejich funkce patrná (např. Jana jde domů. → Ona jde domů. – zástupná funkce zájmen). U přípravy vícejazyčných žáků a žákyně je tento bod obzvláště důležitý.
- Vždy žáky a žákyně upozorněte, že si nejdříve musí **text přečíst celý**, až poté jej zkoušet seřazovat. Někomu může vyhovovat si nejdříve najít dvojice odstavců, které spolu souvisí, a ty potom kombinovat do větších celků. To ostatně zjistí každý sám během pravidelného procvičování. Upozorněte proto žáky na oba tyto způsoby postupu.
- Využijte tuto úlohu jako tzv. warm-up, zahřívací aktivitu na začátek hodiny. Připravte si několik sad těchto úloh. Vytiskněte texty ze zadání DT z minulých let a rozstříhejte je na jednotlivé úseky a ty vložte do obálky. Pro žáky to je zajímavé zpestření, když mohou jednotlivými kartičkami pohybovat místo statického řešení úlohy na papíře. Obálky se stejným textem rozdejte na začátku hodiny. Aktivitu koncipujte jako kompetitivní – kdo bude mít text seřazen správně a nejrychleji, získá odměnu. Nemusíte však práci s těmito úlohami omezit pouze na procvičování pomocí úloh z předchozích ročníků JPZ – věnujte textové návaznosti celou vyučovací hodinu a využijte skupinovou aktivitu z Nápadníku.

Tipy na další zdroje a materiály do výuky

Pracovní listy – textová návaznost

- [Škola s nadhledem – textová návaznost](#)
- [Škola po škole – seřazení textu](#)
- [Učitelnice – 4 texty ke stažení](#)

Praktické tipy pro žáky

- Nejdříve si přečtete celý text, **nikdy** se ho nepokoušejte rovnou seřazovat. Mohli byste se unáhlit a udělat tak zbytečnou chybu.
- Nepanikařte, když nerozumíte některým konkrétním slovům. Všímejte si hlavně návodných slov a přímé řeči v textu. Často slouží jako vodítko k tomu, jak na sebe jednotlivé úseky textu navazují. Hledejte v dalších úryvcích zmínku o tom, čím předchází úryvek končí. Dělejte si poznámky či symboly, kterými si návodná slova označíte, přímo do textu.

Nejčastějšími návodnými slovy jsou:

- spojky (jelikož, protože, že, když, přestože, ale...),
- zájmena nahrazující podmět (Petr zůstal doma. On tu tedy nebyl.),
- částice – upřesňující, ba dokonce zdůrazňující význam věty (ano, ne, kéž, nechtě, což...),
- jmenné rody (byl X byla X bylo),
- synonyma a parafráze – použití synonym nebo různých obměn téhož významu udržuje textovou návaznost a zároveň brání monotónnímu opakování slov.

Nápadník pro 5. kapitolu

Textová návaznost: Záhada zmizelého obrazu

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem aktivity je komplexně procvičit textovou návaznost na základě detektivního příběhu, který díky svému tematickému zaměření žáky návodně provede řazením jednotlivých úseků.
Pomůcky	text rozstříhaný na jednotlivé úseky pro každý tým, psací potřeby, zvýrazňovače, nůžky
Časový rámec	30–45 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce
Rozvíjené oblasti	komunikační, sociální, analytické myšlení, čtenářská gramotnost

Popis aktivity

1. Žáci pracují ve skupinách (3–4 osoby ve skupině). Každá skupina dostane text rozstříhaný na jednotlivé úseky (čísla úseků odstříhnete).
2. Skupiny mají za úkol složit text dohromady ve správném pořadí a odpovědět na otázky.
3. Po uplynutí stanoveného časového limitu (20–25 minut) následuje společná diskuze – sdělení správného pořadí + odpovědi na otázky.

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Při společné diskuzi regulujte případné vykřikování žáků tak, že vždy dáte prostor k vyjádření každému týmu (diskuze o motivech postav apod.).

Úkol pro studenty:

- Sestavte úseky příběhu tak, aby dávaly smysl a správně na sebe navazovaly.
- Odpovězte na následující otázky:
1. Kdo ukradl obraz a proč?
 2. Jaké důkazy vedly inspektora Nováka k odhalení zloděje?
 3. Jaké byly hlavní motivy postav v příběhu?

Záhada zmizelého obrazu

Úsek 1:	Úsek 2:
<p>Inspektor Novák stál před prázdným rámečkem na zdi v galerii. Včera večer tu ještě visel slavný obraz od Kamila Lhotáka, ale teď po něm nebylo ani stopy. Zabezpečovací systém nezaznamenal žádný pohyb a okna i dveře byly neporušené.</p>	<p>„Podívejte se, inspektore,“ zavolal jeden z techniků, „našli jsme na podlaze stopy barvy vedoucí do skladu.“ Inspektor Novák se okamžitě vydal tím směrem. Sklad byl však zamčený a klíč měla jen kurátorka galerie, slečna Martina.</p>
Úsek 3:	Úsek 4:
<p>Slečna Martina byla nervózní, když ji inspektor Novák vyslychal. „Včera večer jsem byla doma. Nikomu jsem klíč nepůjčila. Musel to být někdo ze zaměstnanců. Ale všichni máme alibi,“ tvrdila přesvědčivě.</p>	<p>Inspektor Novák si prohlédl sklad a našel malou skrýš za starými plátny. Uvnitř bylo několik věcí, včetně části zarámovaného obrazu. „Někdo ho rozřezal,“ konstatoval technik. „Proč by to někdo dělal?“ přemýšlel nahlas inspektor Novák.</p>

Záhada zmizelého obrazu

Úsek 5:	Úsek 6:
Po několika hodinách vyšetřování se objevil další důkaz. Bezpečnostní kamera naproti galerii zaznamenala podezřelou postavu vcházející do budovy v pozdních nočních hodinách. „To je Jan, údržbář,“ poznala ho slečna Martina.	Inspektor Novák se rozhodl Jana vyslechnout. Jan nejprve zapíral, ale nakonec přiznal, že měl dluhy a chtěl obraz prodat. „Neměl jsem jinou možnost. Ale někdo mě musel sledovat, protože obraz zmizel, než jsem ho mohl ukrýt,“ přiznal zklamaně.
Úsek 7:	Úsek 8:
Inspektor Novák se vrátil do galerie a znovu prohlédl místo činu. Všiml si malého kousku látky u dveří do skladu. „Tohle patří kurátorce,“ řekl si pro sebe. Konfrontoval slečnu Martinu s důkazem a ta se nakonec přiznala, že chtěla obraz ukrást a prodat společně s Janem.	„Byla jsem zoufalá. Galerie je na pokraji bankrotu a já potřebovala peníze,“ vysvětlovala slečna Martina. Obraz byl vrácen a inspektor Novák si uvědomil, jak důležité je mít oči otevřené pro všechny detaily. Další případ byl vyřešen.

Textová návaznost: Propojování vět

Metodický list pro vyučující

Cíl aktivity	Cílem aktivity je, aby si žáci osvojili využití základních prostředků textové návaznosti v praxi.
Pomůcky	krátké texty do skupin, psací potřeby, zvýrazňovače
Časový rámec	30–45 minut
Výukové metody a strategie	skupinová práce
Rozvíjené oblasti	kognitivní, sociální, čtenářská gramotnost, písemné vyjadřování, verbální projev

Popis aktivity

1. Nejprve žákům promítneme, příp. ukážeme tři základní texty a zeptáme se jich, zda se jim takto napsané líbí. Potřebujeme je postupně dovést k závěru, že texty nejsou napsané příliš obratně a důvodem je především to, že jednotlivé věty nevyužívají textovou návaznost, a proto se tam hodně informací zbytečně opakuje.
2. Žáci následně pracují ve skupinách (3–4 osoby ve skupině). Každá skupina dostane jeden text.
3. Skupiny mají za úkol přepsat svůj návod tak, aby byl jeho význam zachován podle originálu, ale aby na sebe věty navazovaly a text byl pro čtenáře přívětivý.
4. Po uplynutí stanoveného časového limitu (20–25 minut) následuje společná prezentace výsledných textů a komentář k provedeným změnám.

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

→ Texty si předem přečteme a vytipujeme slova / slovní spojení, u nichž si ověříme u žáků ještě předtím, než se pustí do práce, že jim rozumí. Může se jednat např. o: *pokožová teplota, srazit se, tuhý, větrání, křížový šroubovák, šrouby, našroubovat, zašroubovat, postranní deska.*

Propojování vět**Varianta 1**

Vytáhneme mléko a vajíčka z lednice. Mléko a vajíčka musí mít pokojovou teplotu. Mléko a vajíčka se v těstě nesmí srazit.

Nachystáme si mléko a mouku. Vybereme hladkou mouku. Typ mouky je důležitý. Těsto z polohrubé mouky by bylo tuhé.

Varianta 2

Počítač vybalíme z krabice. Musíme vymyslet umístění počítače. Počítač musí být na místě, kde dobře cirkuluje vzduch. Počítač musí mít dobré větrání.

Počítač připojíme do sítě. K počítači můžeme připojit tiskárnu. Připojení tiskárny není komplikované. Můžeme tiskárnu připojit podle návodu.

Varianta 3

Do horní desky našroubojeme čtyři šrouby. K zašroubování použijeme křížový šroubovák. Při manipulaci s křížovým šroubovákem dáваме pozor. Nechceme se zranit.

K horní desce pomocí šroubů připevníme postranní desky. Šrouby pořádně utáhneme. Stolek se nesmí kývat.

6. Přiřazovací typy úloh

Přiřazovací úlohy nás společně s těmi seřazovacími posouvají do druhé třetiny přípravy na přijímací zkoušku. Tento typ úloh je v didaktickém testu v menšině, konkrétně pouze dvě úlohy jsou koncipované jako přiřazovací. Úloha pracuje s několika zadáními, možností k přiřazení je zpravidla více než zadání (např. dvě možnosti zůstanou bez přiřazení).

Přiřazovací úlohy bychom neměli podcenit, jelikož se vztahují k důležitému učivu a zároveň je za správné vyřešení možné obdržet poměrně vysoký bodový zisk. Zadání využívají především takové učivo, které lze snadno využít k přiřazování. V posledních letech se úlohy nejčastěji zaměřují na přiřazování větných členů, vedlejších vět, poměrů mezi větami hlavními ke konkrétním příkladům, na významové vztahy mezi slovy nebo na (ne)spisovné výrazy ve větách. Nelze však samozřejmě předem určit, jaká oblast učiva se v těchto typech úloh vyskytne.

max. 3 body

5 Přiřadte k jednotlivým významovým poměrům (5.1–5.3) větu (A–E), v níž se daný poměr uplatňuje.

(Žádnou možnost z nabídky A–E nelze přiřadit víckrát než jednou.)

- 5.1 poměr odporovací _____
- 5.2 poměr stupňovací _____
- 5.3 poměr důsledkový _____

- A) Představení se nelíbilo ani mně, ani spolužákům.
 B) Není toto řešení jednodušší, a dokonce i levnější?
 C) Náš počítač je docela starý, a tudíž málo výkonný.
 D) Dáte si ten steak středně, nebo hodně propečený?
 E) Získala jsem v testu padesát, a nikoli čtyřicet bodů.

Ukázka přiřazovací úlohy (DT – 1. řádný termín, 2022, s. 3)²⁰

max. 3 body

6 Přiřadte k jednotlivým větám (6.1–6.3) odpovídající tvrzení (A–E).

(Větné členy mohou být ve větách uvedeny v libovolném pořadí. Žádnou možnost z nabídky A–E nelze přiřadit víckrát než jednou.)

- 6.1 Někdo sestře poslal milostný dopis. _____
- 6.2 Učebnice angličtiny dostanou žáci později. _____
- 6.3 Příchozí ochotně podepsali prezenční listiny. _____

- A) Věta obsahuje podmět, přísudek, přívlastek shodný a dva předměty.
 B) Věta obsahuje podmět, přísudek, přívlastek neshodný a dva předměty.
 C) Věta obsahuje podmět, přísudek, dva přívlastky shodné a příslovečné určení.
 D) Věta obsahuje podmět, přísudek, přívlastek shodný, předmět a příslovečné určení.
 E) Věta obsahuje podmět, přísudek, přívlastek neshodný, předmět a příslovečné určení.

Ukázka přiřazovací úlohy (DT – 1. řádný termín, 2023, s. 3)²¹

²⁰ https://prijimacky.cermat.cz/files/files/dokumenty/testova-zadani/4lete-cj/2022/C9A_2022_DT.pdf (řešení: E, B, C)

²¹ https://prijimacky.cermat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: A, E, D)

Praktické tipy pro vyučující

- Při výuce konkrétního výše zmíněného učiva využijte k demonstraci přiřazování na tabuli. Do jednoho sloupce zařadte konkrétní věty, do druhého sloupce potom možnosti, které připevníte na tabuli magnetem nebo lepicí gumou. Nechte žáky a žákyně přiřazovat jednotlivé možnosti k větám. Můžete využít konkrétní úlohy z DT, stačí je pouze zvětšit a promítnout na tabuli.
- Během výuky zaměřené na podřadná a souřadná souvětí je důležité důkladně procvičit používání souřadných a podřadných spojek, přičemž zvláštní pozornost věnujte synonymickým spojkám, jako jsou například „neboť“, „protože“ a „poněvadž“. Poskytněte žákům a žákyním přehledy souřadných a podřadných spojek a aktivně je ve výuce využívejte. V rámci práce s podřadným souvětím jim pak poskytněte několik hlavních vět, kdy úkolem bude vymyslet věty vedlejší (VV) a druh určit nejprve:

- a) na základě toho, jakou VV vymyslí,
- b) předem stanovte, jaký druh VV mají žáci vymyslet.

Jedná se o typ cvičení, kdy se žáci musí nad souvětím zamyslet více, než je tomu jen při monotónním určování druhů VV v pracovním listě.

- Procvičování souřadných a podřadných souvětí pojměte zábavně a kreativně. Na tabuli napište několik hlavních vět a připravte různé barvy kostek lega nebo lístečky barevného papíru, které vložíte do obálky. Každá barva bude reprezentovat jiný typ vedlejší věty a poměr k větě hlavní. Žáci a žákyně si z obálky postupně vytáhnou kostku nebo papírek a na základě barvy vytvoří větu, kterou doplní do souvětí. Na tabuli také přehledně uveďte, které barvy odpovídají konkrétním druhům vedlejších vět a poměrům mezi větami. Stejně můžete postupovat při výuce větných členů. V jedné obálce budou barvy reprezentovat různé druhy podmětů, v druhé obálce barvy zastoupí různé druhy přísudků a ve třetí obálce budou barvy symbolizovat rozvíjející větné členy.

Praktické tipy pro žáky

- Přiřazovací úlohy můžete jednoduše trénovat tak, že si rozstříháte zadání z DT a přiřazujete k němu jednotlivé možnosti.
- Mějte na paměti, že se učivo týkající se vedlejších vět, větných členů, poměrů mezi větami hlavními a větné skladby velmi pravděpodobně v DT vyskytne. Nepodceňte proto toto učivo a pravidelně si jej procvičujte (viz tipy k procvičování níže).

Tipy na další zdroje a materiály do výuky

Rozbory vět a souvětí

- [Přehled větných členů](#)
- [Komplexní rozbor – souvětí, věta, slovo](#)
- [Rozbor věty jednoduché](#)
- [Rozbor věty jednoduché 2](#)
- [Interaktivní procvičování – rozbor věty jednoduché](#)
- [Grafické rozbory vět jednoduchých se vzorovým řešením](#)

Poměry mezi větami hlavními

- [Přehled poměrů mezi větami hlavními](#)
- [Interaktivní přiřazování poměrů k souřadným souvětím](#)
- [Poměry mezi větami hlavními – přehled + cvičení](#)

Určování druhů vedlejších vět

- [Přehled druhů vedlejších vět](#)
- [Interaktivní procvičování – přiřazování druhů vedlejších vět k podřadným souvětím](#)
- [Pořadí vět – VV, VH](#)

Nápadník pro 6. kapitolu

Procvičování větné skladby a druhů VV: Žebříky a hadi

Metodický list pro vyučující

Cíl aktivity	Cílem aktivity je komplexně procvičit větnou skladbu, druhy vedlejších vět a dříve probíranou látku. Vyučující může vytvořit kartičky s úkoly „na míru“ dle aktuálně probíraného učiva.
Pomůcky	hrací deska, kartičky, nůžky, hrací figurky, kostka
Časový rámec	30 minut
Výukové metody a strategie	práce ve dvojicích
Rozvíjené oblasti	komunikační, kognitivní, komplexní opakování učiva

Popis aktivity

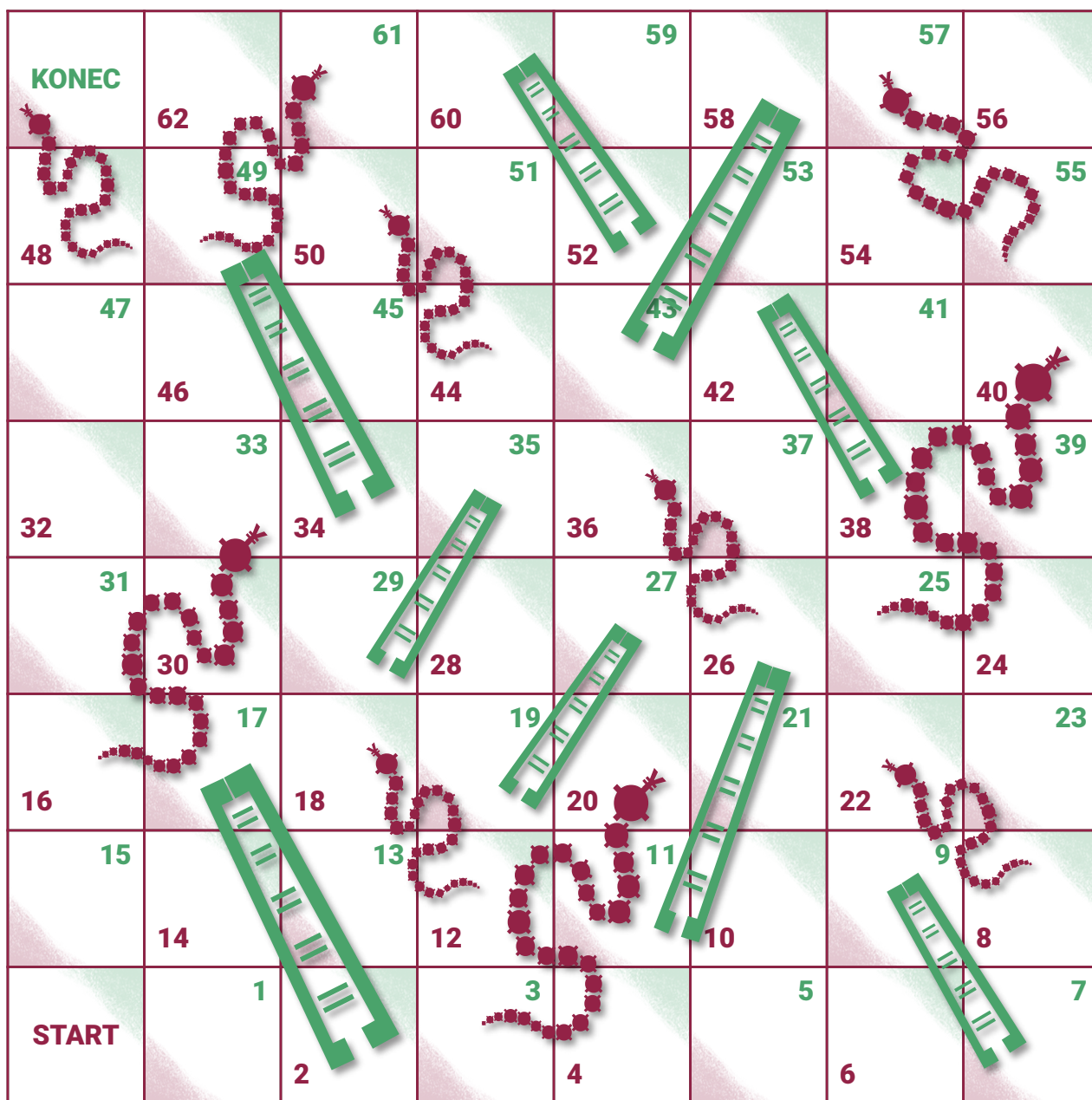
1. Žáci pracují ve dvojicích. Mladší hráč hází kostkou – začíná. Pokud hodí takové číslo, které ho dostane na políčko se žebříkem, tahá si jednu kartičku s úkolem. Pokud úkol splní správně, postupuje na políčko, na kterém žebřík končí.
2. Pokud hráč stoupne na políčko, kde je hadí hlava, opět si tahá úkol. Pokud úkol zodpoví špatně, posouvá se po hadím těle zpět dolů. Pokud zodpoví hráč úkol správně, zůstává na stejném poli, zachrání se.
3. Hra končí, když se jeden z hráčů dostane do cíle.

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Kontrolujte, aby žáci při řešení úkolů nepodváděli, a buďte jim vždy nápomocní.

Herní pole ke hře

<p>Najdi ve větě podmět a urči jeho druh:</p> <p>Odpověď na mou otázku nevěděl.</p>	<p>Doplň správně i/í, y/ý:</p> <p>M__ se nevzdáme, pojedeme na závody do Břeclav__.</p>	<p>Doplň správně i/í, y/ý:</p> <p>Hb__tá veverka v_běhla na strom.</p>
<p>Urči druh vedlejší věty:</p> <p>Požádal mě, abych s ním šla na kontrolu k zubaři.</p>	<p>Doplň správně i/í, y/ý:</p> <p>L__buše se p__lně učí jaz__ky, chce b__t překladatelkou.</p>	<p>Najdi ve větě předmět:</p> <p>O mně nemluv!</p>
<p>Najdi ve větě přívlastek:</p> <p>Mísa s ovocem je na stole.</p>	<p>Urči druh vedlejší věty:</p> <p>Bydlím se svým kamarádem, kterého znám už od základní školy.</p>	<p>Jaký je rozdíl mezi souvětím a větou jednoduchou?</p>
<p>Najdi ve větě příslovečné určení a urči jeho druh:</p> <p>Petr přišel domů unavený.</p>	<p>Doplň správně i/í, y/ý:</p> <p>Pracoval__ us__lovně na opravě m__c__ho dřezu.</p>	<p>Vymysli slova souřadná ke slovu <i>jablko</i>.</p>
<p>Co jsou homonyma?</p>	<p>Doplň správně mě/mně:</p> <p>Viděl ____, a proto ____ pozdravil.</p>	<p>Vymysli větný ekvivalent.</p>
<p>Vymysli antonymum ke slovu <i>snaživý</i>.</p>	<p>Vymysli 5 slov podřadných ke slovu ŠKOLA.</p>	<p>Vymysli synonymum ke slovu <i>nový</i>.</p>
<p>Doplň správně ě/je:</p> <p>Ob__l jsem překážku a op__t jsem zapomněl odbočit.</p>	<p>Urči druh vedlejší věty:</p> <p>Poznal mě, až když jsem si sundal brýle.</p>	<p>Najdi ve větě přísudek a urči jeho druh:</p> <p>Petr se stal dobrým lékařem.</p>

Procvičování druhů vedlejších vět: Lov vedlejších vět

Metodický list pro vyučující

Cíl aktivity	Cílem aktivity je komplexně procvičit učivo týkající se druhů vedlejších vět a poměrů mezi větami hlavními.
Pomůcky	nůžky, kartičky, tabule
Časový rámeček	15–20 minut
Výukové metody a strategie	samostatná práce nebo ve skupinách
Rozvíjené oblasti	kognitivní, komplexní opakování učiva

Popis aktivity

První varianta:

Souvětí rozstříháme na věty hlavní a vedlejší/hlavní věty. Žáci pracují ve dvojicích nebo ve skupinách (3–4 osoby ve skupině) a k hlavním větám přiřazují vhodnou vedlejší větu/hlavní větu a zároveň souvětí přiřazují k odpovídajícímu názvu VV/poměru.

Druhá varianta:

Žáci pracují na tabuli, kartičky jsou na ni připevněny. Žáci chodí postupně k tabuli a přiřazují vedlejší věty / hlavní věty k hlavní větě a určují druh VV/poměru.

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

→ Poskytněte žákům přehled druhů VV a poměrů mezi VH.

SOUVĚTÍ PODŘADNÁ

Mám rád knížky,	který přijel se zpožděním.
Petra se učí anglicky,	že to neudělal.
Byl jsem překvapen,	protože mě baví čtení.
Čekal jsem na autobus,	abych to zvládl včas.
Radka mi zavolala,	kdo dnes chybí.
Jsem šťastný,	jako by ji vymalovali.
Nevěřil jsem mu,	protože bylo nádherné počasí.
Babička peče koláče,	aby mohla cestovat do zahraničí.
Potřebuju pomoc,	že jsem dostal dobré zprávy.
Šel jsem na procházku,	dokud mi neřekl pravdu.
Obloha byla,	které voní po jablkách.
Udělal to ten,	že se jí to podařilo.
Říkal,	když jsem viděl výsledek.

Přísluvečná příčinná:

Přísluvečná časová:

Přísluvečná účelová:

Přívlastková:

Přísudková:

Podmětná:

Předmětná:

SOUVĚTÍ SOUŘADNÁ

Mám rád knížky	jednak jsi drzý.
Petra se učí anglicky,	neboť je to nebezpečné.
Byl jsem překvapen,	neboť to potřebuji zvládnout.
Čekal jsem na autobus,	ba dokonce vaří oběd.
Radka mi nezavolala,	a také rád sleduji filmy.
Je šťastný,	a tak jsme podnikli výlet.
Nevěřil jsem mu,	nebo se jdi učit.
Babička peče koláče,	neboť chce cestovat do zahraničí.
Potřebuju pomoc,	ale nakonec vůbec nepřijel.
Půjdeš se mnou na procházku,	neboť jsem ho dlouho neviděl.
Obloha byla azurová,	neboť dostal dobré zprávy.
Jednak jsi porušil dohodu,	a proto jsme do kina nešli.
Varoval vás,	a tak jsem k němu nešel

Slučovací poměr:

Stupňovací poměr:

Odporovací poměr:

Vylučovací poměr:

Příčinný poměr:

Důsledkový poměr:

7.

Úlohy otevřené se stručnou odpovědí produkční

Tento typ úloh od žáků vyžaduje, aby vytvořili vlastní krátkou odpověď, kterou musí následně uvést v záznamovém archu do vyhrazeného pole. Tento typ úloh zařazujeme záměrně jako závěrečnou kapitolu v rámci jednotlivých typů úloh, protože kombinuje několik okruhů učiva. V perspektivě didaktického testu se jedná o cvičení, která pracují:

- s frazeologií – doplnění chybějící části ustáleného slovního spojení,
- se zápisem základních skladebních dvojic ze dvou vět jednoduchých,
- s analýzou textu – hledání 4 pravopisných chyb v textu a zápis správných tvarů slov,
- se správnou deklinací adjektiv – doplnění přídavného jména ve správném pádě na základě kontextu věty,
- s vlastní logickou úvahou nad jednotlivými úseky zadání – vymyslet slova na základě daných náležitostí ze zadání.

1 bod

17 Na vynechané místo (***) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné podstatné jméno v náležitém tvaru.**

Předchozí ředitel nedal bez auta ani ránu a Eva zrovna tak. Pak ale nastoupil nový ředitel, zapřisáhlý odpůrce motorismu, a v jeho přítomnosti začala Eva odsuzovat ty, kteří jezdí autem. Platí pro ni: Kam *****, tam plášť.

Ukázka otevřené úlohy s odpovědí produkční – frazeologie (DT – 1. řádný termín, 2024, s. 7)²²

max. 2 body

13 Vypište z každé z následujících vět (13.1 a 13.2) základní skladební dvojici.

(Základní skladební dvojice musí být zapsány pravopisně správně.)

13.1 Někdo z dopravního oddělení tady prý nechal důležitý dokument související s mým úkolem.

13.2 Nekvalitní výrobek od nějaké podezřelé firmy by mi dobré kamarádky jistě nedoporučily.

Ukázka otevřené úlohy s odpovědí produkční – hledání ZSD (DT – 2. řádný termín, 2024, s. 6)²³

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 15

Pro všechny, kdo si v dětství hráli s jednou z nejznámějších stavebnic na světě, máme skvělý tip! Navštivte Muzeum LEGA v Kutné Hoře. Mezi vystavenými modeli nechybí ani věrná kopie chrámu svaté Barbory. Vedle této proslulé gotické katedrály oběvíte v muzeu i další cennou kutnohorskou památku. Model kostnice je složen z více než padesáti tisíc kostiček. Muzeum se ale samozřejmě pyšní i jinými exponáty.

Součástí výstavy je speciální dětský koutek, v němž se mohou vyřádit nejmenší návštěvníci. Byla by také věčná škoda, kdybyste na konci prohlídky zapomněli zamířit do prodejny s limitovanými edicemi. Některé vzácné kousky byste na jiných místech České republiky sháněli jen těžko. Obchod je zkrátka rájem pro sběratele. Zbylý čas pak můžete strávit ve venkovní části muzea. Děti zcela jistě uvítají trampolínu a skluzavku, zatímco dospělý si ve zdejší kavárně vychutná výtečnou kávu a ocení domácí koláče s povídky.

max. 4 body

15 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou v něm zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

(Slova zapište bezchybně, a to ve stejném tvaru, v němž jsou užitá v textu. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání. Podtržené výrazy jsou zapsány správně.)

Ukázka otevřené úlohy s odpovědí produkční – hledání 4 pravopisných chyb (DT – 2. řádný termín, 2024, s. 7)²⁴

²² https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/CJL_2024_9C_TS.pdf (řešení: vítr)

²³ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/CJL_2024_9B_TS.pdf (řešení: někdo = nechal, kamarádky = by nedoporučily)

²⁴ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/CJL_2024_9B_TS.pdf (řešení: modely, objevíte, strávit, dospělí)

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 14

Dítěti ***** být středem pozornosti může nástup do 1. třídy činit problémy. Během času ●●●● ve škole se však zpravidla naučí dát prostor i svým vrstevníkům.

max. 2 body**14**

14.1 Napište náležitý spisovný tvar slova *zvyklý*, který patří na první vynechané místo (***) ve výchozím textu.**

14.2 Napište náležitý spisovný tvar slova *prožitý*, který patří na druhé vynechané místo (●●●●) ve výchozím textu.

(Po doplnění náležitého tvaru musí být příslušný větný celek gramaticky správný.)

Ukázka otevřené úlohy s odpovědí produkční – deklinace adjektiv (DT – 1. řádný termín, 2023, s. 6)²⁵

max. 2 body

7 Ke každé z následujících podúloh (7.1 a 7.2) napište současné (tj. ne zastaralé) spisovné slovo, které odpovídá zadání a zároveň není vlastním jménem.

7.1 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného jednoslabičné, je příbuzné se slovem ŘÍKAT, skloňuje se podle vzoru KOST a neobsahuje předponu.

7.2 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem ROVNAT, skloňuje se podle vzoru STAVENÍ a obsahuje předponu.

Ukázka otevřené úlohy s odpovědí produkční – vytváření slov dle zadání (DT – 1. řádný termín, 2023, s. 3)²⁶

Tento typ úloh charakterizuje především vyšší kognitivní náročnost a hlubší zamyšlení nad zadáním za účelem vlastní produkce odpovědi. Žáci a žákyně musí informace ze zadání nejprve analyzovat a na základě opětovné syntézy – spojení dílčích úseků zadání – musí vymyslet správnou odpověď, což je celkově velmi obtížné a s každým dalším krokem v procesu stoupá riziko nepozornosti.

Frazeologické jednotky, jako jsou idiomy, přísloví a rčení, obohacují jazykový projev, přispívají k jeho pestrosti a autenticitě a umožňují mluvčím vyjádřit se přesně a obrazně. Frazeologie je ale zároveň jedna z náročnějších oblastí českého jazyka nejen pro vícejazyčné žáky a žákyně, ale i pro rodilé mluvčí. Často se v běžné edukační praxi setkáváme s tím, že žáci ustálená slovní spojení neznají. Pro vícejazyčné žáky je toto učivo o to náročnější, jelikož se jedná o velmi specifickou problematiku, která je založena na přenesených významových souvislostech, a oni se proto často musí ustálená slovní spojení učit nazpaměť. Zároveň se s frazémy setkávají téměř výhradně pouze ve škole. Pokud se doma nehovoří česky, není šance, že by některá spojení naposlouchali přirozeně. Od vrstevníků je spíš nepochytí, protože ani oni je většinou nemají v aktivní slovní zásobě. Ve vyučování bychom toto učivo určitě neměli podcenit a měli bychom mu věnovat zvýšenou pozornost.

²⁵ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: *zvyklému, prožitého*)

²⁶ https://prijimacky.ceremat.cz/files/files/C9A_2023_DT.pdf (řešení: *řeč, srovnání*)

Praktické tipy pro vyučující

- Nepodceňte časovou náročnost tohoto typu úloh během přípravy žáků na JPZ. Skrývá se v nich obtížný výukový celek – např. práce s českou frazeologií. Je vhodnější věnovat práci s tímto učivem menší, ale pravidelné časové úseky než se pokoušet zahrnout sto nejčastějších frazémů do jedné lekce. V této souvislosti je nezbytné, aby vyučující disponoval určitou mírou frustrační tolerance a byl připraven na to, že si žáci pravděpodobně neosvojí všechna ustálená spojení. Proto je vhodné zaměřit se na menší počet frazémů a zajistit jejich důkladné opakování.
- Žáci se často snaží frazeologické jednotky pochopit doslovně, což může vést k nedorozuměním. Při výuce frazeologie je klíčové představit frazeologické jednotky v kontextu a idiomy a frazémy patřičně vizualizovat. Zároveň při výuce nechte prostor na komparaci české frazeologie s frazeologií mateřského jazyka žáků a žákyň. Toto srovnání jim může pomoci identifikovat podobnosti a rozdíly a ve výsledku usnadnit zapamatování a správné používání frazeologických jednotek.
- Tento typ úloh pracuje také s větnými členy a gramatickou chybou – oběma těmito tematickým okruhům byla věnována pozornost v předchozích kapitolách, kde rovněž naleznete konkrétní praktické tipy do výuky.
- Otevřené úlohy s odpovědí produkční jsou specifické svou vyšší kognitivní náročností. Využívejte je v rámci aktivizace žáků např. na začátku vyučování. Úlohy založené na vytváření slov (viz úloha 7) je vhodné koncipovat jako hádanku, kterou můžete zadat v úvodní části výuky. Kdo vymyslí správně slovo dle stanovených instrukcí jako první, získá odměnu.
- Upozorněte žáky a žákyň na čitelné zapsání odpovědí. Jak je známo, odpovědi vyhodnocuje počítač, proto je důležité vepsat řešení opravdu **čitelně** do vyhrazeného pole a minimalizovat škrtnání.

Tipy na další zdroje a materiály do výuky

Pracovní list

- [Pracovní list – rčení, pořekadlo, přísloví, přirovnání](#)

Soubor přísloví – kartičky

- [Národní pedagogický institut – česká přísloví](#)

Online procvičení přísloví

- [Wordwall – interaktivní procvičení přísloví](#)

Praktické tipy pro žáky

- Zkuste si promyslet, zda ve vašem rodném jazyce existuje přísloví, které by mělo stejný význam jako to české. Usnadní vám to si české přísloví lépe zapamatovat.
- Využijte kartičky s příslovími z přílohy jako studijní materiál.
- Při řešení otevřených úloh se stručnou odpovědí produkční se musíte nad odpovědí hlouběji zamyslet a vycházet z konkrétního zadání (primárně to vyžaduje typ úlohy č. 7). Přečtěte si zadání několikrát. Pokud stále nebudete moct na dané slovo přijít, opusťte řešení úlohy a pokračujte dále v testu. K úloze se vraťte později.
- Konkrétní tipy na práci s gramatickou chybou a větnými členy naleznete v předchozích kapitolách (kapitola č. 2 a 7).

Tipy na online procvičování frazeologie pro žáky

Online procvičování přísloví

- [Wordwall](#) – interaktivní procvičení přísloví
- [Škola s nadhledem](#) – doplňování do textu (popletená přísloví)
- [Umíme česky](#) – komplexní opakování přísloví

Nápadník pro 7. kapitolu

Procvičování frazeologie: Scénky

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem této aktivity je podpořit žáky v aktivním používání frazeologických jednotek v reálných kontextech, zvýšit jejich sebevědomí při komunikaci v českém jazyce a rozvinout jejich schopnost chápat a používat idiomatické výrazy správně a přirozeně.
Pomůcky	kartičky s příslovími, nůžky
Časový rámec	20 minut
Výukové metody a strategie	práce ve dvojicích/trojicích, inscenační metoda – role-playing
Rozvíjené oblasti	kognitivní, komunikační, sociální, verbální projev

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žáci pracují ve dvojicích/trojicích. 2. Sady vybraných a rozstříhaných přísloví a vysvětlení přidělte žákům do skupin. Jejich prvním úkolem je správně spárovat přísloví a vysvětlení. 3. Následně projděte s žáky jednotlivá přísloví zařazená do hry a zkontrolujte správnost přiřazení. 4. Každá skupina nebo dvojice si následně vylosuje jeden scénář: <ol style="list-style-type: none"> a) návštěva lékaře (např. „zdravý jako rybička“, „cítit se pod psa“), b) loupež v obchodě (např. „tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne“), c) příprava na přijímací zkoušky (např. „neházej flintu do žita“), d) konflikt v práci s nadřízeným kolegou (např. „koho chleba jíš, toho píseň zpívej“), e) konverzace přátel o plánech na víkend (např. „mít hluboko do kapsy“). 5. Skupiny mají čas na přípravu svých scének. Žáci by měli do svých dialogů zahrnout přidělené frazeologické jednotky a snažit se je použít co nejpřirozeněji. 6. Každá skupina předvede svou scénku před třídou. 7. Vyučující a ostatní žáci mohou poskytovat zpětnou vazbu, zaměřenou na správnost a přirozenost použití frazeologických jednotek.

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Zvolte odpovídající náročnost konkrétních přísloví s ohledem na jazykovou úroveň žáků.
- Před zahájením aktivity s žáky pečlivě projděte význam jednotlivých přísloví.
- Berte v potaz, že ne každému žákovi může být příjemné vystupovat před celou třídou a hrát určitou roli. V tomto případě žáka do vystupování nenuťte a aktivitu modifikujte – žáci mohou přísloví využít sice v konkrétním scénáři a vymyslet dialog, ale nemusí scénku předvádět.
- Kartičky mohou sloužit také k přímé výuce či jako studijní materiál. Evokujte žákům pomocí obrázku zvířete daná přísloví (např. obrázek ryby – zdravý jako rybička, cítit se jako ryba ve vodě apod.).

Příslloví	Vysvětlení
Bez práce nejsou koláče.	Abychom dosáhli úspěchu nebo zisku, musíme vynaložit úsilí a pracovat.
Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.	Spravedlnost může přijít pomalu, ale nakonec vždy přijde.
Být nemastný neslaný.	Používá se, když chceme vyjádřit, že je něco nevýrazné, nezajímavé.
Co oči nevidí, to srdce nebolí.	To, co nevíme nebo nevidíme, nás nemůže zranit nebo rozrušit.
Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš.	Dovednosti a znalosti získané v mládí budou užitečné po celý život.
Co tě nezabije, to tě posílí.	Těžkosti a problémy, které přežijeme, nás mohou učinit silnějšími a odolnějšími.
Darovanému koni na zuby nehleď.	Neměli bychom kritizovat něco, co jsme dostali jako dar.
Dvakrát měř, jednou řež.	Je lepší si něco dobře promyslet a zkontrolovat než udělat chybu.
Hlad je nejlepší kuchař.	Když jsme hladoví, chutná nám jídlo lépe, i když není připraveno mistrovsky.
Jablko nepadá daleko od stromu.	Děti často zdědí vlastnosti nebo chování svých rodičů.
Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.	Jak jednáme s ostatními, tak oni budou jednat s námi; naše činy se nám vrací.
Jako vejce vejci.	Dvě věci nebo osoby, které jsou si velmi podobné.
Je to jako hrách na stěnu házet.	Je to marné, bezvýsledné.
Kam vítr, tam plášť.	Někdo, kdo mění názory nebo postoje podle toho, co je momentálně výhodné.

Příslloví	Vysvětlení
Každý nejlíp ví, kde ho bota tlačí.	Každý si uvědomujeme své nedostatky.
Každý nejlíp ví, kde ho bota tlačí.	Každý si uvědomujeme své nedostatky.
Kdo dřív přijde, ten dřív mele.	Ti, kdo přijdou první, mají větší šanci na úspěch nebo získání výhody.
Kdo chce kam, pomozme mu tam.	Nechme lidi dělat svá vlastní rozhodnutí, i když se nám nemusí zdát správná.
Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.	Ten, kdo chystá problémy druhým, často sám skončí špatně.
Kdo mlčí, souhlasí.	Ticho může být považováno za souhlas nebo potvrzení.
Kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe.	Konečný úspěch je důležitější než okamžitá radost.
Kdo šetří, má za tři.	Šetrnost a úspornost přináší dlouhodobé výhody a zajištění.
Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají.	Lidé často slibují nebo se chovají hezky, když chtějí někoho získat na svou stranu, ale později se mohou změnit.
Když se kácí les, létají třísky.	Toto přísloví glosuje skutečnost, že při důsledném prosazování čehokoli se nevyhneme ztrátám.
Koho chleba jíš, toho píseň zpívej.	Příslloví poukazuje na to, že bychom měli respektovat a následovat pravidla a zájmy našich zaměstnavatelů, patronů nebo těch, kteří nám pomáhají, protože jsme na nich závislí.
Komu není rady, tomu není pomoci.	Kdo neakceptuje radu nebo pomoc, nemůže být zachráněn nebo veden.
Komu se nelení, tomu se zelení.	Kdo hodně a pilně pracuje, brzy pocítí důsledky své práce.

Příслови	Vysvětlení
Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.	Je lepší mít jistý malý zisk než riskovat a možná přijít o všechno ve snaze získat více.
Líná huba holé neštěstí.	Kdo se bojí mluvit a prosazovat své zájmy, může o mnoho přijít.
Mám hluboko do kapsy.	Když někdo říká, že má hluboko do kapsy, vyjadřuje tím, že má finanční problémy nebo že si nemůže dovolit utrácet peníze za věci, které nejsou nezbytné.
Mít hroší kůži.	Člověk toho hodně vydrží, je odolný.
Na hrubý pytel hrubá záplata.	Tvrdé nebo nezdvořilé chování si zaslouží stejně tvrdou nebo nezdvořilou odpověď.
Na každého jednou dojde.	Každý se jednou setká se spravedlností nebo následky svých činů.
Neházej flintu do žita.	Člověk by nikdy neměl nic vzdávat předem, aniž by to alespoň jednou zkusil.
Nemá to hlavu ani patu.	Nedává to smysl.
Nové koště dobře mete.	Noví lidé nebo nové věci často zpočátku pracují nebo fungují dobře, ale časem mohou ztratit svou účinnost.
Pod svícnem bývá největší tma.	Někdy jsou problémy nebo řešení nejvíce patrné tam, kde by je člověk nejméně čekal.
Pozdě bycha honit.	Vypovídá o situaci, kdy je bohužel na některé věci v našem životě pozdě, kdy se události, které se již odehrály, nedají odestát, prostě vzít zpátky.
Pro jedno kvítí slunce nesvítí.	Jedna ztráta nebo neúspěch není konec světa a nemá vliv na celkovou situaci.
Přehazovat si problém jako horký brambor.	Opakovaně se zbavovat odpovědnosti za vyřešení nějakého problému a přesunovat ji na někoho jiného.

Přísloví	Vysvětlení
Pýcha předchází pád.	Přehnaná pýcha a arogance často vedou k neúspěchu nebo k pádu.
Ranní ptáče dál doskáče.	Lidé, kteří vstávají brzy a pracují pilně, mají větší šanci na úspěch.
Ruka ruku myje.	Jeden člověk něco provede, aniž by přiznal vinu, a druhý jej kryje, aby se na to nepřišlo.
S poctivostí nejdál dojdeš.	Poctivost a čestné jednání vedou k dlouhodobému úspěchu.
Sytý hladovému nevěří.	Lidé, kteří sami nezažili nouzi nebo problémy, to často nedokáží pochopit u druhých.
Ševče, drž se svého kopyta.	Každý by se měl držet toho, co umí a v čem je dobrý.
Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.	Tomu, kdo opakovaně riskuje nebo něco pokouší, se jeho činy vždy vymstí.
Tichá voda břehy mele.	Klidní a nenápadní lidé mohou mít velký vliv a sílu.
V nouzi poznáš přítele.	Pravé přátelství se ukáže v těžkých časech.
Vrána k vráně sedá.	Lidé s podobnými vlastnostmi nebo zájmy se často sdružují.
Všude dobře, doma nejlíp.	I když se nám může líbit na jiných místech, doma je to nejlepší.
Z nouze ctnost.	Když se něco stane nezbytným kvůli nedostatku možností, lidé to začnou považovat za ctnost nebo přednost.
Žádný učený z nebe nespádl.	Nikdo není od narození moudrý nebo zkušený; každý se musí učit a získávat zkušenosti.

Procvičování frazeologie: Kvíz – zvířata v příslovích a přirovnáních

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem této aktivity je podpořit zapamatování přísloví hravou formou prostřednictvím skupinového kvízu.
Pomůcky	prezentace v PowerPointu, hlasovací karty A–B–C
Časový rámec	20 minut
Výukové metody a strategie	práce ve skupinách
Rozvíjené oblasti	kognitivní, sociální, komunikační, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žáci pracují ve skupinách – týmech. Každému týmu jsou přiděleny velké hlasovací karty s možnostmi A–B–C. 2. Vyučující promítá jednotlivé otázky prostřednictvím prezentace (lze i číst). Žáci mají 30 sekund na to se poradit a ukázat možnost, o které se domnívají, že je správná. 3. Vítězí skupina s nejvíce body.

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
→ Kontrolujte, jestli se během týmové porady všichni zapojují.
→ Aktivitu lze koncipovat i jako samostatnou práci – každému žákovi jsou přiděleny hlasovací karty a on odpovídá sám za sebe.
→ Kartičky pod kvízem můžete využít jako materiál k procvičování.
→ Kvíz lze modifikovat na procvičení běžných přísloví, která názvy zvířat neobsahují.

Otázky do kvízu

1. „Darovanému koni na zuby nehleď“ znamená, abys:

- a) nesoudil lidi podle jejich vzhledu.
- b) nekritizoval dar, který ti druhý dá.
- c) byl opatrný a hleděl si svého.

2. „Vlk se nažral a koza zůstala celá“ znamená, že:

- a) nikdy není pozdě dokončit to, co jsme v minulosti začali.
- b) bychom měli dokončovat věci do konce.
- c) se něco udělalo tak, aby byly obě strany spokojené.

3. Můj bratr mi udělal „medvědí službu“. Toto znamená, že:

- a) mi bratr vše zničil.
- b) mi bratr chtěl pomoci, ale nakonec mi spíše uškodil.
- c) mi bratr snědl svačinu.

4. „Mám se pod psa“ znamená, že se mám:

- a) výborně.
- b) nic moc.
- c) velmi špatně.

5. Šli jsme na diskotéku, ale „chcíp' tam pes“. Na diskotéce tedy:

- a) nikdo nebyl.
- b) bylo rušno.
- c) byl zákaz vstupu se psy.

6. Když se někdo cítí „jako rybička“, cítí se:

- a) zdravě.
- b) smutně.
- c) méněcenně.

7. Petr tomu „rozumí jako koza petrželi“ znamená, že tomu Petr:

- a) rozumí výborně.
- b) vůbec nerozumí.
- c) rozumí částečně.

8. „Dočkej času jako husa klasu“ řekne někdo, kdo chce, abys byl:

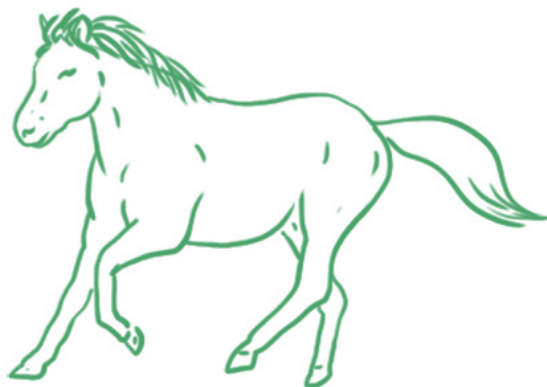
- a) potichu.
- b) trpělivý.
- c) hodný.

9. „Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“ znamená:

- a) Je lepší být pokorný a nemít svůj vlastní názor.
- b) Je lepší jíst méně než jíst hodně.
- c) Je lepší mít jistý malý zisk než riskovat a možná přijít o všechno ve snaze získat více.

10. „Ranní ptáče dál doskáče“ znamená, že:

- a) pokud vstaneme dříve, více toho za den stihneme.
- b) pokud budeme snídat, budeme mít více energie.
- c) pokud budeme ráno cvičit, budeme fit.

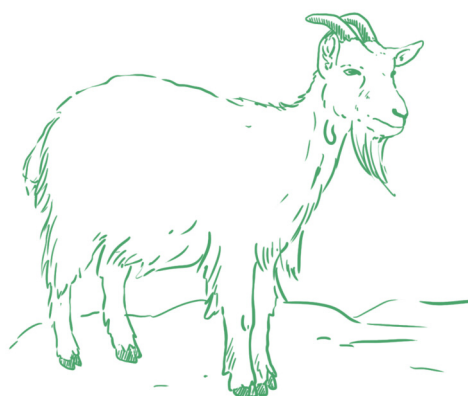

Kůň
Vysvětlení

1. Darovanému koni na zuby nehleď.

1. Nekritizuje dar, nekritizuj, co jsi dostal darem.

2. Je na koni.

2. Má vyhráno, je ve vedení.

Koza
Vysvětlení

1. Já o koze a on o voze.

1. Každý mluvíme o něčem jiném.

2. Vlk se nažral a koza zůstala celá.

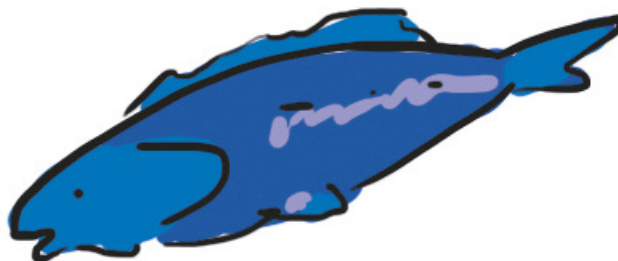
2. Dělat něco tak, aby byly obě strany spokojené.

3. Rozumí tomu jako koza petrželi.

3. Prakticky tomu vůbec nerozumí.

Pes	Vysvětlení
1. Ani pes by to nejedl.	1. To jídlo není dobré.
2. Chcíp' tam pes.	2. Nikdo na daném místě není, nic se tam neděje.
3. Ani pes po něm neštěkne.	3. Říkáme o člověku, na kterého si nikdo nevzpomene, často se používá v souvislosti se známými osobnostmi, které se rychle dostanou na vrchol slávy a předpokládá se, že jejich sláva skončí stejně rychle jako začala, lidé pak předpovídají, že po něm brzy ani pes neštěkne.
4. Ani psa by ven nevyhnal.	4. Venku je ošklivé počasí.
5. Mám se pod psa.	5. Mám se špatně.
6. Starého psa novým kouskům nenaučíš.	6. Když máme zažité nějaké chování a někdo jiný nás chce změnit a nedaří se mu to.
7. Pes, který štěká, nekouše.	7. Člověk tváříci se zle, nemusí být / nebývá tak zlý, jak vypadá.

Ryba	Vysvětlení
1. Cítím se jako rybička.	1. Cítím se zdravý.
2. Cítím se zde jako ryba ve vodě.	2. Cítím se sebejistě, spokojeně.

Ptáci	Vysvětlení
1. Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.	1. Je lepší mít jistý malý zisk než riskovat a možná přijít o všechno ve snaze získat více.
2. Vrána k vráně sedá.	2. Lidé s podobnými vlastnostmi nebo zájmy se často sdružují.
3. Ranní ptáče dál doskáče.	3. Kdo včasně vstane, více toho během dne stihne.
4. Dva kohouti se na jednom smetišti nesnesou.	4. Dvě vůdčí povahy se těžko snesou při společné práci.
5. Dočkej času jako husa klasu.	5. Buď trpělivý.

Komplexní procvičování: Tombola / Na krále

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem této aktivity je komplexně procvičit učivo vyskytující se v úlohách otevřených se stručnou odpovědí produkční.
Pomůcky	kartičky s čísly, seznam úkolů, nůžky, obálky
Časový rámec	15–20 minut
Výukové metody a strategie	warm-up aktivita, kompetitivní uspořádání ve výuce (v případě druhé varianty hry)
Rozvíjené oblasti	kognitivní, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<p>První varianta hry – Tombola:</p> <p>Připravte lístečky s čísly 1–40 a sady s číslovanými úkoly. Každý žák si vylosuje z obálky číslo, které zastupuje úkol z jedné ze čtyř sad. Přečtete zadání úkolu žákovi. Ten se jej bude snažit správně zodpovědět. Pokud odpoví správně, může získat odměnu.</p> <p>Druhá varianta hry – Na krále:</p> <p>Číslo losuje vyučující, který čte i zadání úkolu. Všichni žáci stojí, soutěží se ve dvojicích – ten, kdo z dvojice řekne dříve správnou odpověď, zůstává ve hře, druhý z dvojice si sedá a vypadává ze hry. Pokud jeden z dvojice odpoví dříve, ale nesprávně, má automaticky šanci na odpověď druhý žák. Vítězí hráč, který zůstane stát jako poslední.</p>

TIP

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
→ Za správnou odpověď může žák získat různé odměny v závislosti na tom, do které sady otázka patří (např. otázka č. 1–10 = bonbon, 11–20 = malá 1 atd.).

Sada 1

1.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>vyrobený</i> , který patří na vynechané místo: Naši zákazníci jsou spokojeni zejména s produkty ***** způsobem šetrným k životnímu prostředí.
2.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>umístěný</i> , který patří na vynechané místo: Na policičkách ***** u pokladen jsou vystaveny vzorky těchto produktů.
3.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>vydaný</i> , který patří na vynechané místo: Vyzýváme občany k dodržování obou opatření ***** hygienickou stanicí.
4.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>zaslaný</i> , který patří na vynechané místo: Vezměte prosím na vědomí také všechny informace ***** prostřednictvím SMS.
5.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>zaměřený</i> , který patří na vynechané místo: V dubnu se uskutečnilo několik policejních akcí ***** na neukázněné řidiče.
6.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>způsobený</i> , který patří na vynechané místo: Policisté se nejčastěji setkávali s přestupky ***** nepozorností při řízení.
7.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>představující</i> , který patří na vynechané místo: Celý sál fascinovaně poslouchal řečníka ***** své vize.
8.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>zakořeněný</i> , který patří na vynechané místo: Po přednášce ***** autogramiádou následovalo autorské čtení z knihy Yes Future.
9.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>zmíněný</i> , který patří na vynechané místo: Věnovali jsme pozornost zejména zásadnímu problému ***** v poslední kapitole.
10.	Doplňte náležitý spisovný tvar slova <i>předložený</i> , který patří na vynechané místo: Nejdůležitější fakta ***** Petrem Štěpánkem, vedoucím vědeckého týmu, vezmeme v potaz.

Sada 2

11.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Pro žáky nastupující v září do prvního ročníku budou ve spolupráci s maturanty vytvořeny speciální informační materiály.</p>
12.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Tomuto pokrmu dodávají specifickou chuť nejen čerstvé bylinky, ale i exotické koření.</p>
13.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Někdo z dopravního oddělení tady prý nechal důležitý dokument související s mým úkolem.</p>
14.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Nekvalitní výrobek od nějaké podezřelé firmy by mi dobré kamarádky jistě nedoporučily.</p>
15.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Podle naší lékařky chybí v současné době mnoha lidem nejen kvalitní spánek, ale i vyvážená strava.</p>
16.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Sklenice vychlazené limonády byly po těchto mimořádně vyčerpávajících výkonech vítaným osvěžením.</p>
17.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Zásadní změny v meziměstské dopravě musí příslušní radní obou měst ještě důkladně projednat.</p>
18.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Na rozdíl od něj bys nám ty s řešením této složité situace určitě bez váhání pomohla.</p>
19.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Závan horského větru byl v tom mimořádně horkém odpoledni opravdu osvěžující.</p>
20.	<p>Urči základní skladební dvojici ve větě:</p> <p>Mohli by dnešní lidé vůbec žít bez moderní techniky a dalších vymožeností?</p>

Sada 3

21.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné podstatné jméno v náležitém tvaru.</p> <p>Předchozí ředitel nedal bez auta ani ránu a Eva zrovna tak. Pak ale nastoupil nový ředitel, zapřísáhlý odpůrce motorismu, a v jeho přítomnosti začala Eva odsuzovat ty, kteří jezdí autem. Platí pro ni: Kam *****, tam plášť.</p>
22.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné přídavné jméno měkké v náležitém tvaru.</p> <p>Romana je přecitlivělá a všechno si bere k srdci. Zato Pavel je její přesný opak – je otrlý, nic si nepřipouští, má totiž ***** kůži.</p>
23.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné přídavné jméno v náležitém tvaru.</p> <p>Pavla vždy byla nevýrazná, nerozhodná, pasivní, zkrátka taková neslaná *****.</p>
24.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné sloveso v infinitivu.</p> <p>Petr chtěl pozvat Janu na rande. S pozváním ale otálel, a tak ho předběhl Kuba. Teď už Jana chodí s Kubou a Petr je na sebe našťvaný, že se neodhodlal dřív. Jenže pozdě bycha *****.</p>
25.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné podstatné jméno v náležitém tvaru.</p> <p>Při reorganizaci firmy o práci přišlo i několik velmi schopných lidí. Inu, když se kácí les, lítají *****.</p>
26.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné podstatné jméno v náležitém tvaru.</p> <p>Řekl jsem otci, ať omezí jízdu autem, protože tím znečišťuje životní prostředí. On však stále jezdí autem i do obchodu, který máme sto metrů od domu. Přesvědčuji ho dál, ale je to jako ***** na stěnu házet.</p>
27.	<p>Na vynechaná místa (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušná slovesa v náležitém tvaru.</p> <p>Když holky obdivovaly můj nový telefon, řekla jsem jim: „Ten jsem si koupila za peníze z brigády. To víte, komu se ***** , tomu se *****.“</p>
28.	<p>Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné podstatné jméno v náležitém tvaru.</p> <p>Petr nemá organizační schopnosti a neumí moc argumentovat. Vůbec mě proto nepřekvapilo, že se odmítl stát předsedou školního parlamentu. Každý nejlíp ví, kde ho ***** tlačí.</p>

29. Na vynechaná místa (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušná podstatná jména v náležitém tvaru.

Když jsem četla Honzovu povídku, vůbec jsem se v ní nevyznala, protože nelogicky skákal z jedné události na druhou. „Honzo, nemá to ***** ani *****, měl bys to přepracovat,“ doporučila jsem mu.

30. Na vynechané místo (*****) v českém ustáleném slovním spojení doplňte příslušné přídavné jméno v náležitém tvaru.

Chodníky v naší obci měly být v červenci opraveny. Už je září a s opravami se ještě nezačalo. Stavební firma tvrdí, že za to může radnice, ta zase tvrdí, že firma porušila smlouvu. Zkrátka přehazují si ten problém jako ***** brambor.

Sada 4

31.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného jednoslabičné, je příbuzné se slovem ŘÍKAT, skloňuje se podle vzoru KOST a neobsahuje předponu.
32.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem ROVNAT, skloňuje se podle vzoru STAVENÍ a obsahuje předponu.
33.	Řekněte přídavné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem JÍST, skloňuje se podle vzoru MLADÝ a neobsahuje předponu.
34.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem BRANKA, skloňuje se podle vzoru SOUDCE a obsahuje předponu.
35.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného čtyřslabičné, je příbuzné se slovem ČERSTVÝ, skloňuje se podle vzoru STAVENÍ a obsahuje předponu.
36.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem DÁT, skloňuje se podle vzoru ŽENA a neobsahuje předponu.
37.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem MLADÝ a skloňuje se podle vzoru KUŘE.
38.	Řekněte přídavné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem ZVĚŘ a skloňuje se podle vzoru JARNÍ.
39.	Řekněte podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem ZVÁT a skloňuje se podle vzoru ŽENA.
40.	Řekněte přídavné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem DĚKOVAT a skloňuje se podle vzoru MLADÝ.

Řešení

Sada 1:	Sada 2:
1. vyrobenými 2. umístěných 3. vydaných 4. zasláné 5. zaměřených 6. způsobenými 7. představujícího 8. zakončené 9. zmíněnému 10. předložená	11. podmět: materiály; přísudek: budou vytvořeny 12. podmět: (nejen) bylinky, (ale i) koření; přísudek: dodávají 13. podmět: někdo; přísudek: nechal 14. podmět: kamarádky; přísudek: by nedoporučily 15. podmět: (nejen) spánek, (ale i) strava; přísudek: chybí 16. podmět: sklenice; přísudek: byly osvěžením 17. podmět: radní; přísudek: musí projednat 18. podmět: ty; přísudek: bys pomohla 19. podmět: závan; přísudek: byl osvěžující 20. podmět: lidé; přísudek: by mohli žít
Sada 3:	Sada 4:
21. vítr 22. hroší 23. nemastná 24. honit 25. třísky 26. hrách 27. nelení, zelení 28. bota 29. hlavu, patu 30. pytel	31. řeč 32. např. srovnání 33. jedlý 34. obránce 35. občerstvení 36. dávka 37. mládě 38. zvířecí 39. pozvánka 40. vděčný

8.

Pohovor jako forma přijímacího řízení na SŠ pro vícejazyčné žáky

Poslední kapitola je věnována možné modifikaci přijímacího řízení pro vícejazyčné žáky – přijímacímu pohovoru (rozhovoru). Názvosloví není v perspektivě přijímacího řízení jednotné. My se v této příručce přikláníme k pohovoru, jelikož tento termín plně vystihuje podobu a náležitosti spojené s touto modifikací přijímací zkoušky. Jak vyplývá z § 20 odst. 4 školského zákona v platném znění, znalost češtiny nezbytnou pro vzdělávání v daném oboru lze nahradit přijímacím pohovorem. Jak ale tato forma přijímací zkoušky probíhá a co si pod ní má uchazeč představit?

Jelikož konkrétní podoba přijímacího pohovoru není legislativně zakotvena, každá střední škola (respektive vedení školy a vyučující) k přijímacímu pohovoru přistupuje diametrálně odlišně. Není dostupný jednotný unifikovaný návod, jak přijímací pohovor realizovat, pouze příklady dobré praxe konkrétních středních škol. Národní pedagogický institut vydal souhrnný dokument²⁷, který uchazečům, ale i vyučujícím umožňuje vytvořit si částečnou představu, jak by měl být pohovor strukturován. Jedná se o jeden z mála dokumentů, které se problematice přijímacího pohovoru pro vícejazyčné žáky a žákyně na střední školu věnují. Rovněž Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo dokument zohledňující pokyny k přijímání žáků dlouhodobě pobývajících v zahraničí ke střednímu vzdělávání.²⁸

²⁷ <https://cizinci.npi.cz/wp-content/uploads/2023/01/Navrh-prijimaciho-pohovoru-SS-2.pdf>

²⁸ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/prijimani-na-stredni-skoly-a-konzervatore>

Souhrnně však lze konstatovat, že se jednotné podobě přijímacích pohovorů nevěnuje dostatečná pozornost. Uchazeči o střední vzdělání mohou podat až 3 přihlášky na SŠ, to znamená, že vícejazyční uchazeči se mohou setkat až s trojí podobou přijímacích pohovorů. Často se také stává, že si školy neví rady, jak tuto formu přijímací zkoušky konat, a proto se uchylují k nevhodným způsobům realizace – náročná analýza textů a otázky ověřující porozumění textu či pravopisné diktáty nejsou ta správná cesta, jak jít vícejazyčným uchazečům naproti. Je třeba si uvědomit, že všichni uchazeči o středoškolské vzdělání, včetně těch vícejazyčných, tvoří naši budoucnost a ukrývají v sobě potenciál pro různé dovednosti. Cesta vícejazyčných žáků je náročnější v tom, že míra jejich zvládnutí češtiny často na první pohled ovlivní i to, jak okolí vnímá jejich ostatní schopnosti. Zkusme se tedy na jejich jazykový projev dívat shovívavěji a spíše se zaměřit na jejich kvality nad rámec jazyka.

Praktické tipy pro vyučující, kteří přijímací pohovor organizují

- Realizujte na svém školním pracovišti metodickou pedagogickou poradou. Sestavte jednotný formulář, který při přijímacím pohovoru využijete (viz dokument Národního pedagogického institutu a příloha v Nápadníku). Kromě otázek promyslete i jejich hodnocení – chcete-li za některou pasáž udělit více bodů, musí být přesně definováno za co. Transparentnost pomůže jak žákům při přípravě, tak i vám při pohovoru. Zaručuje zároveň snazší a flexibilnější postup v případě kontroly organizace a hodnocení přijímacího řízení ze strany České školní inspekce, popř. zřizovatele.
- Otázky kladené při pohovoru nesmí přesahovat znalosti stanovené Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.
- Poskytněte uchazečům před přijímacím řízením jasné informace, jak bude pohovor probíhat, aby věděli, co mohou očekávat, a mohli se na pohovor náležitě připravit.
- Přijímací pohovor ověřuje **základní** znalost češtiny. Orientujte se proto na tematické okruhy, jako jsou: představení sama sebe, jazyky, základní škola, volný čas apod. Pokud budete vymýšlet vlastní otázky, může se stát, že uchazeči otázce, byť jednoduché, neporozumí a na otázku neodpoví. Například když se místo otázky „Odkud jste?“ zeptáte „Odkud pocházíte?“.
- Do přijímacího pohovoru zakomponujte rovněž prezentaci připraveného projevu žáka na předem známá témata: např. na téma „Proč se hlásíte na naši školu?“, „Jaké jsou vaše záliby?“, „Jaká je vaše vysněná budoucí profese?“ apod. Z uchazeče tím sejmete část stresu, protože si může svůj monolog v klidu připravit, ale zároveň uvidíte, jak přistupuje k úkolům, jak efektivně umí využít dostupné zdroje i prostor pro přípravu.
- Při pohovoru mluvejte srozumitelně a pomalu. Přizpůsobte svůj projev jazykovým schopnostem žáka a podpořte jej rovněž gesty, opakováním a uvedením na konkrétním příkladu.

Praktické tipy pro vyučující, kteří připravují vícejazyčné žáky na pohovor

- Zakomponujte do přípravy vícejazyčných žáků a žákyň na JPZ simulaci přijímacího pohovoru i v případě, že jim tato modifikace přijímací zkoušky nebude umožněna. Poskytnete tak žákům příležitost získat specifickou zkušenost, která se jim může v budoucnu hodit, například při přijímacím pohovoru na brigádu, jenž se v některých náležitostech shoduje s tím na střední škole.
- Veškeré podklady v Nápadníku vztahující se k pohovoru lze rozfázovat a využít je i během samotné přípravy na pohovor. Během vyučování můžete věnovat pozornost každé části pohovoru zvlášť. Žákům tak dáte prostor si natrénovat jednotlivé dovednosti spojené s každou částí pohovoru (plynulý verbální projev, porozumění a orientace v textu, popis obrázku aj.). Pro komplexní shrnutí využijte již zmíněnou simulaci pohovoru.
- Poskytněte žákům a žákyním konstruktivní zpětnou vazbu, aby získali ucelenou představu o tom, co udělali dobře a na čem by měli do příštího pohovoru zapracovat. K objektivnímu posouzení výkonu doporučujeme využít reflektivní formulář, který naleznete v úvodní části Nápadníku.

Praktické tipy pro žáky

- Projděte si náležitosti, které se přijímacích pohovorů týkají (viz dokument Národního pedagogického institutu). Zároveň si pečlivě prostudujte informace, které vám pošle konkrétní škola.
- Nepodceňte přípravu na přijímací pohovor a předem si připravte odpovědi na otázky. Zpracujte si odpovědi **písemně**, ale zkuste si je přeříkat i nahlas a ideálně se u toho nahrát. Nahrávka vám pomůže si projev lépe zafixovat, ale možná díky ní také zjistíte, že je potřeba upravit výslovnost některých slov či pozměnit věty tak, aby se vám lépe vyslovovaly. Nejspíš se stane, že až s několikátou verzí svých odpovědí budete 100% spokojeni, a to je naprosto v pořádku.
- Při přípravě odpovědí myslete na to, že komise bude chtít konkrétní, jasně formulovaná a pravdivá vyjádření, která zároveň prokážou vaši znalost jazyka. Pokud se vás zeptají, proč chcete daný obor studovat, nestačí říct, že se vám líbí a že vás daná problematika baví. To je sice gramaticky správně řečeno, ale jako odpověď je to povrchní. Zkuste svůj zájem nějak konkrétně demonstrovat – možná vás to zajímalo už od dětství nebo je ta oblast vaším koníčkem, teď je načase to prodat.
- V případě nejasností se neváhejte na školu obrátit. Nejbezpečnější prostředek, jak to udělat, je e-mail. Pokud se rozhodnete ho napsat, požádejte před odesláním rodilého mluvčího o zběžnou kontrolu. Na některých školách dost dají na první dojem, a proto zkuste udělat maximum pro to, aby byl co nejlepší. Nejvíce pochopitelně zapůsobíte, pokud do školy zatelefonujete či přijdete osobně. Nacvičte si předem svou otázku a požádejte někoho, komu důvěřujete, aby vás v daný čas podpořil – ať už tím, že bude během telefonátu sedět vedle vás, nebo tak, že vás doprovodí ke škole.

- Na pohovor si vyberte vhodné oblečení. Dívky mohou zvolit blůzu/košili a černé kalhoty nebo sukni, popř. šaty. Chlapci mohou rovněž sáhnout po kalhotách a košili. Vždy volte to oblečení, které je vám pohodlné, ale zároveň působí formálně. Nejlepší bude, když si oblečení i vezmete na sebe a vyzkoušíte si v něm stoupnout, sednout a představit si, zda vám bude pohodlné i v případě, že budete nervózní. Nemá moc těsné rukávy? Netlačí někde? Opravdu to nepodceňte, neboť pohovor může být stresující událost sám o sobě a určitě to nechcete zhoršit nevhodným výběrem oblečení.
- Vyzkoušejte si cestu do školy předem, ještě než se vydáte na pohovor. Vyhledejte si nejflexibilnější a nejspolehlivější dopravní spoj, kterým se do školy dostanete. V den pohovoru přijďte do školy s dostatečným časovým předstihem, abyste se mohli v klidu aklimatizovat – najít učebnu, ve které bude pohovor probíhat, dojít si na toaletu, napít se apod.

Jak zvládnout pohovor na střední škole

1. Příprava

Před pohovorem si **prostudujte informace o škole i oboru**, abyste měli dobrý přehled o tom, kam se hlásíte a co vás **zaujalo**.

Připravte si odpovědi na časté otázky, jako jsou vaše **zájmy**, **odkud pocházíte** nebo důvody, **proč jste si vybrali danou školu**.

2. Vhodné oblečení

Den předem si **rozmyslete**, co si oblečete, abyste se cítili **pohodlně** a zároveň působili **upraveně** a že vám na pohovoru záleží.

3. Během pohovoru

Snažte se působit **sebejistě**. Pokud nevíte odpověď na otázku, buďte **upřímní** a klidně požádejte o **čas na přemýšlení**, nebo o **opakování otázky**.

4. Oční kontakt

Během pohovoru udržujte **přímý a přátelský** oční kontakt se všemi členy komise. Signalizuje to důvěru, jistotu a zájem. Snažte se najít **bod v místnosti**, kam se můžete pohledem vracet.

5. Neverbální komunikace

Vnímejte své **pohyby rukou a gesta**, aby byly přirozené a neodváděly pozornost od vaší komunikace.

Ujistěte se, že sedíte **narovnaní** a směrem k členům komise.

6. Závěr pohovoru

Můžete mít připravenou otázku ohledně školy nebo oboru, na který se hlásíte.

Nezapomeňte na konci pohovoru poděkovat a mít pevný stisk při podání ruky.

Tipy na další odkazy k informacím ohledně přijímacího pohovoru

- [Inkluzivní škola – Jak vést pohovor u přijímaček](#)
- [Rozhovor jako jeden z nástrojů přijímacího řízení: příklad dobré praxe z Gymnázia Milady Horákové](#)
- [Informace k přijímací zkoušce z českého jazyka a literatury osob pobývajících dlouhodobě v zahraničí při přijímání ke střednímu vzdělávání](#)

Nápadník pro 8. kapitolu

Možná podoba pohovoru k přijímacímu řízení na střední školu

Podoba pohovoru	
Fáze pohovoru	<p>1. Úvodní část – tematické okruhy a popis obrázku (5–10 minut) Na základě předem stanovených tematických okruhů dostanou žáci konkrétní sady otázek (v dostatečném časovém předstihu před konáním přijímacího pohovoru). Vyučující vyberou vždy několik otázek z každého okruhu, které budou součástí pohovoru. V kategorii „volný čas“ si rovněž žák vybere jeden z obrázků, ke kterému má nejbližší, a obrázek 2–3 větami popíše a zdůvodní, proč si zrovna tento obrázek vybral.</p> <p>2. Vlastní mluvený projev na předem známá témata (5 minut)</p> <p>3. Analýza textu a zodpovězení otázek pod textem (25 minut) Žáci dostanou text a na jeho základě zodpoví několik otázek. Samostatná práce (15 minut), diskuze (10 minut). <i>Tip: Text „Přírodní krásy Prahy“ je ilustrační. Je vhodné vymyslet text, který se týká profilu daného studijního oboru. Myslete na to, že v textu musí být využit jednodušší jazyk a jednoduché větné konstrukce.</i></p>
Pomůcky	obrázky – volný čas, text, hodnoticí formulář, psací potřeby
Časový rámec	35–40 minut

1. Tematické okruhy otázek²⁹

Tematické okruhy otázek	
A. Informace o sobě	Jak se jmenujete? • Odkud jste? • Kdy jste se narodil/a? • Kolik vám je let? • Kde jste se narodil/a? • Kde bydlíte? • Jak dlouho jste v České republice? • Máte v České republice nějakého kamaráda/kamarádku? A můžete nám o něm/ní něco říct?
B. Jazyky	Jaký je váš mateřský jazyk? • Jakým jazykem doma mluvíte? • Jaký další jazyk umíte? / Umíte nějaký další jazyk? • Jaký jazyk se chcete učít a proč? • Jak dlouho studujete češtinu? • Mluvíte česky jen ve škole? • Máte nějakého českého kamaráda/kamarádku, se kterým / se kterou mluvíte česky? • Kde jste se češtinu učil/a? • Chodil/a jste i na kurz mimo školu? • Co v češtině je pro vás těžké?
C. Základní škola	Do jaké české školy jste chodil/a? • Jak se česká škola jmenuje? • V jakém městě je česká škola? • Který předmět máte rád/a a proč? • Který předmět nemáte rád/a a proč?
D. Střední škola	Proč chcete studovat na naší škole? • Co chcete dělat? / Jakou profesi chcete dělat?
E. Volný čas	Co děláte ve volném čase? O víkendu? • Děláte nějaký sport? • Malujete? • Hrajete na nějaký hudební nástroj? • Máte doma nějaké zvíře? Jak se jmenuje? • Natáčíte videa na Instagram nebo Tiktok? • Chodíte ven? • Hrajte hry na počítači? Jaké hry hrajete na počítači?

²⁹ Tematické okruhy vycházejí z doporučení Národního pedagogického institutu. Dostupné z: <https://cizinci.npi.cz/wp-content/uploads/2023/01/Navrh-prijimaciho-pohovoru-SS-2.pdf>

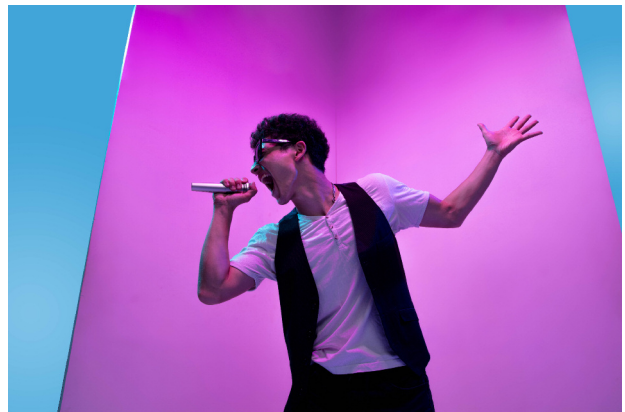

V kategorii „volný čas“ si rovněž žák vybere jeden z obrázků, ke kterému má nejbližší, a obrázek 2–3 větami popíše a zdůvodní, proč si zrovna tento obrázek vybral. **Obrázky k pohovoru naleznete na následujících stránkách.**

2. Předem připravený mluvený projev žáka

Možná témata:

- Já a moje budoucí povolání
- Ideální prázdniny
- Můj nejoblíbenější předmět ve škole
- Moje nejoblíbenější aktivita

3. Analýza a porozumění textu

Přírodní krásy Prahy

Praha, hlavní město České republiky, je známá nejen svými historickými památkami, ale i bohatou přírodou. Město nabízí množství zelených ploch a parků, kde mohou obyvatelé i návštěvníci relaxovat a odpočinout si tak od rušného centra, ale i každodenních starostí.

Jedním z neznámějších parků je Petřín, který se nachází na kopci s výhledem na celé město. Park obklopují nádherné zahrady, růžové sady a nachází se zde také zrcadlové bludiště. Jeho dominantou je Petřínská rozhledna. Dalším významným přírodním místem je Stromovka, rozlehlý park ideální pro pikniky a sportovní aktivity.

V Praze také najdeme řadu chráněných území, jako je Prokopské údolí a Divoká Šárka, která nabízejí unikátní přírodní scenerie a bohatou biodiverzitu.

Kontrolní otázky:

- Jak se jmenuje hlavní město České republiky?
- Co kromě historických památek nabízí Praha?
- Který park v Praze se nachází na kopci a nabízí výhled na město?
- Jaké aktivity je vhodné dělat ve Stromovce?
- Jak se jmenují dvě chráněná území zmíněná v textu?

Bonusová otázka: *Máte nějaké oblíbené místo v Praze, kam chodíte relaxovat? Pokud ano, jaké? Pokud ne, kde jinde relaxujete?*

Protokol o komisionálním pohovoru k ověření znalosti českého jazyka

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Obor:

Datum pohovoru:

1. Tematické okruhy (5–10 minut)	ŽÁK/ŽÁKYNĚ ZODPOVĚDĚL/A:	
A. Informace o sobě	/6 bodů	
Jak se jmenujete?	ANO	NE
Odkud jste?	ANO	NE
Kolik vám je let?	ANO	NE
Kde bydlíte?	ANO	NE
Jak dlouho jste v České republice?	ANO	NE
Máte v České republice nějakého kamaráda/kamarádku?	ANO	NE
B. Jazyky	/2 body	
Jaký je váš mateřský jazyk?	ANO	NE
Jakým dalším jazykem doma mluvíte?	ANO	NE
C. Základní škola	/1 bod	
Do jaké základní školy jste chodil/a?	ANO	NE
D. Střední škola	/1 bod	
Proč chcete studovat na naší škole?	ANO	NE
E. Volný čas*	/5 bodů	
Co rádi děláte o víkendu?	ANO	NE
*Popis obrázku		
Žák/žákyně mluvil/a k tématu:	ANO	NE
Žák/žákyně hovořil/a ve větách:	ANO	NE
Žák/žákyně mluvil/a plynule a zřetelně:	ANO	NE
Žák/žákyně používal/a gramaticky správné konstrukce vět:	ANO	NE
	/15 bodů	

2. Vlastní mluvený projev na předem známé téma (5 minut)		ŽÁK/ŽÁKYNĚ:	
Témata:	Téma	/5 bodů	
1. Já & moje budoucí povolání	1		
2. Ideální prázdniny	2		
3. Můj nejoblíbenější předmět ve škole	3		
4. Moje nejoblíbenější aktivita	4		
Žák/žákyně mluvil/a k tématu:	ANO	NE	
Žák/žákyně hovořil/a ve větách:	ANO	NE	
Žák/žákyně mluvil/a plynule a zřetelně:	ANO	NE	
Žák/žákyně používal/a gramaticky správné konstrukce vět:	ANO	NE	
Žák/žákyně využíval/a rozvitě větné konstrukce (přídavná jména, příslovce apod.):	ANO	NE	

3. Analýza textu a zodpovězení otázek pod textem (25 minut)		ŽÁK/ŽÁKYNĚ ZODPOVĚDĚL/A:	
Přírodní krásy Prahy	Téma	/5 + 1 bod	
1. Jak se jmenuje hlavní město České republiky?	ANO	NE	
2. Co kromě historických památek nabízí Praha?	ANO	NE	
3. Který park v Praze se nachází na kopci a nabízí výhled na město?	ANO	NE	
4. Jaké aktivity je vhodné dělat ve Stromovce?	ANO	NE	
5. Jak se jmenují dvě chráněná území zmíněná v textu?	ANO	NE	
6. Bonusová otázka: <i>Máte nějaké oblíbené místo v Praze, kam chodíte relaxovat? Pokud ano, jaké? Pokud ne, kde jinde relaxujete?</i>	ANO	NE	
CELKEM BODŮ:	/25 + 1 bod		

Přílohy – další aktivity k přípravě na JPZ vhodné do výuky

Souhrnné opakování – procvičování úloh z DT

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem této aktivity je komplexně procvičovat úlohy z DT zábavnou formou.
Pomůcky	prezentace v PowerPointu – počítač, dataprojektor, zvonečky, tabule na zaznamenávání bodových výsledků, sešity a psací potřeby
Časový rámec	20 minut (záleží na počtu úloh)
Výukové metody a strategie	práce ve skupinách
Rozvíjené oblasti	kognitivní, sociální, komunikační, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<p>1. Materiálem k této aktivitě je vámi připravená prezentace v PowerPointu, která obsahuje úlohy z DT. Vyberete ze zadání DT skupinu úloh, kterou chcete procvičovat (lze samozřejmě procvičovat několik typů úloh najednou v rámci komplexního opakování), a pomocí Výstřížků (funkce v počítači) „vystříhnete“ ze zadání DT danou úlohu. Výstřížek následně vložíte do prezentace. Takto vytvoříte několik snímků v prezentaci. Můžete využít i sady úloh dostupné na Trénuj a uč se (TAU – CERMAT) a rovnou je žákům promítnout.</p> <p>2. Žáci se rozdělí do skupin. Mají 2 minuty na to, aby určili název svého týmu a vrchního „zvoniče“ – ten, kdo bude zvonit v případě, že tým zná odpověď. Názvy týmů zaznamenejte na tabuli včetně tabulky určené k bodování.</p> <p>3. Hra začíná. Promítněte vždy 1 snímek v prezentaci = 1 úloha z didaktického testu. Tým, který ví odpověď jako první, zazvoní. Pokud je jeho odpověď správná, zdůvodní řešení i ostatním týmům. Pokud správná není, mají automaticky šanci odpovídat ostatní týmy.</p> <p>4. Vyhrává ten tým, který má nejvíce bodů.</p>

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě

- Do kvízu zařazujte otevřené úlohy s odpovědí produkční a uzavřené úlohy zaměřené na práci s gramatickou chybou. Nezařazujte úlohy, které jsou časově náročnější a složitější – např. analýzu textů.

Souhrnné opakování – procvičování konkrétního učiva

Metodický list pro vyučující	
Cíl aktivity	Cílem této aktivity je komplexně zopakovat konkrétní probírané učivo či několik učebních celků.
Pomůcky	dokument shrnující učivo – počítač, magnetická tabule, dataprojektor, fixy
Časový rámec	20 minut
Výukové metody a strategie	práce ve skupinách
Rozvíjené oblasti	sociální, kognitivní, komplexní opakování učiva

Popis aktivity
<p>1. Materiálem k této aktivitě je vámi připravený dokument, který shrnuje probírané učivo či několik učebních celků (viz níže). Jednotlivé úkoly si připravíte předem a zapíšete je pod sebe do dvou sloupců (dva sloupce = dva týmy). Je důležité, aby úkoly nebyly pro oba týmy stejné, ale zároveň aby se výrazně neodlišovaly. Následně dokument s úkoly promítnete na tabuli.</p> <p>2. Žáci se rozdělí do 2 týmů. Týmy si stoupnou před tabuli ve dvou zástupech. Každý člen týmu řeší jeden úkol podle svojí preference – žáci neřeší úkoly postupně. Následně předá fixu dalšímu členovi svého týmu. Žáci píšou odpověď přímo na tabuli – díky promítání mohou vidět zadání.</p> <p>3. Hra končí, když má jeden tým vyřešeny všechny úkoly. Následuje společná kontrola.</p> <p>4. Vyhrává ten tým, který má více správných odpovědí.</p>

Na co si dát pozor / tipy k aktivitě
→ Kontrolujte, aby se žáci v týmu opravdu střídali a štafetu si předávali.
→ Předem určete, zdali žáci při řešení mohou využívat pomůcky – sešity, učebnice, přehledy gramatiky apod.

SKUPINA A	SKUPINA B
1. Urči druh VV: Zdálo se mu, že bude bouřka.	1. Urči druh VV: Vypravoval nám, jaké to tam bylo.
2. VJ, VD, VE? Bolí mě v krku.	2. VJ, VD, VE? Spíme dlouho.
3. Doplně VH tak, aby věty byly v poměru odporovacím : <i>Přišel jsem do obchodu,</i>	3. Doplně VH tak, aby věty byly v poměru důsledkovém : <i>Nikdo nepřišel,</i>
4. Doplně: B_l_b_chom přiš_l_, ale musel_ jsme um_vat nádob_.	4. Doplně: Bab_čka a mam_nka š_l_ na nákup_ a poté na zmrzl_nu.
5. Utvoř přivlastňovací přídavné jméno: (Markéta) _____ bratři	5. Utvoř přivlastňovací přídavné jméno: (Ondřej) _____ penály
6. Napiš větu s holým podmětem.	6. Napiš větu s několikanásobným podmětem.
7. Napiš větu, ve které je podmět vyjádřen zájmenem.	7. Napiš větu, ve které je podmět vyjádřen infinitivem.
8. Napiš větu dle větného vzorce: 1VHa – 2VV – 1VHb	8. Napiš větu dle větného vzorce: 1VHa – 2VV – 1VHb
9. Napiš 5 vyjmenovaných slov po B:	9. Napiš 5 vyjmenovaných slov po M:
10. Vypiš ZSD a urči, jakým slovním druhem je vyjádřen PO: Plavání mě baví.	10. Vypiš ZSD a urči, jakým slovním druhem je vyjádřen PO: Plavat mě baví.
11. Nahradte ve větě přísudek jmenný se sponou přísudkem slovesným. Kamarád je kytarista.	11. Nahradte přísudek slovesný přísudkem jmenným se sponou. Starší bratr studuje matematiku na vysoké škole.
12. Vytvořte přídavné jméno přivlastňovací: (Petr) _____ telefon	12. Vytvořte přídavné jméno přivlastňovací: (Zuzana) _____ telefon
13. Napište souvětí v poměru stupňovacím.	13. Napište souvětí v poměru příčinném.
14. Doplněte správný duálový tvar: Hrnc s _____ (ucha/uši).	14. Doplněte správný duálový tvar: Stůl s _____ (nohy).
15. Použij ve větě slovo „slepíš“.	15. Použij ve větě slovo „slepýš“.

Závěr

Milé čtenářky, milí čtenáři,

ačkoli jste se dostali na konec této příručky, vy, žáci a žákyně devátých ročníků, se nacházíte na začátku nové kapitoly svého života. Střední škola před vámi otevírá dveře k nezapomenutelným zážitkům, novým přátelstvím, cenným zkušenostem i studijním výzvám. Smyslem této příručky bylo usnadnit vám orientaci na startu a podpořit vás při přípravě na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka, která je vstupní branou do této nové životní etapy.

Při přípravě potkáte mnoho vrstevníků se stejným cílem – dostat se na vysněnou střední školu. Společně budete sdílet nejen radosti, ale i obavy, které vás na této cestě budou provázet. Praktické rady, které jsou v příručce obsaženy, vám mohou usnadnit nejen přípravu, ale i samotné zvládnutí didaktických testů. Nezapomínejte, že na to nejste sami – v případě potřeby se nebojte požádat o pomoc. Na webových stránkách Inkluzivní školy najdete kontakty na naše odborníky, kteří vám rádi poskytnou podporu na této cestě.

S pedagogy sdílíme praktické tipy a rady do výuky, které pomáhají efektivně připravit žáky na přijímací zkoušku z českého jazyka. Zaměřujeme se na systematický a zároveň komplexní přístup, který zahrnuje didaktické aktivity a hry podporující spolupráci a pozitivní vzájemnou závislost ve třídě. Uvědomujeme si, že příprava na výuku zaměřenou na trénink učebních strategií a procvičování úloh z didaktických testů vyžaduje značné úsilí. Proto jsme vytvořili tuto příručku, abychom vám usnadnili plánování a přípravu lekcí, a vy jste se tak mohli více soustředit na samotné žáky – na jejich individuální potřeby, učební a kompenzační strategie potřebné k úspěšnému zvládnutí didaktického testu a na celkovou kvalitu výuky.

Přijímací zkoušky představují pro žáky i vyučující nepochybně velkou výzvu – i když pro každého jiným způsobem. Doufáme, že vám tato příručka pomohla usnadnit orientaci a práci spojenou s přípravou na jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka. Jsme přesvědčeni, že se vzájemnou podporou a spoluprací lze vše zvládnout snáze – i ten didakták z češtiny. :)